

Valors

Filosofia de l'actualitat | Número 210 | Gener 2023 | Any XX | 4,25€

Estem desorientats?

Marc Amorós
Gilles Lipovetsky
Gregorio Luri
Juan Carlos Siurana
Susana Pérez Soler

POLARITZACIÓ
Berta Barbet
i Miquel Urmeneta

L'ENTREVISTA
Miss
Raisa

ALICIA GARCÍA RUIZ
'Uns guanyen,
altres perden'

EL PERFIL
Trevor
Noah

les lectures, de viatges,
d'experiència, etc.

■ Exemple de publicació
inclosa a iQUIOSC.cat.

iQUIOSC.cat

s.m [LC]

1 Una porta oberta
a les idees. 2 Un espai
on el cor batega, els
llavis riuen i els ulls
viatgen entre paraules.
3 Un indret on la
lectura no té agenda.

Quocient

Les revistes, diaris i premsa
en català i en format digital
les trobaràs a iQUIOSC.cat

iQUIOSC.cat

Amb la tarifa plana de revistes,
per només 9,99€ al mes, tindràs
més de 80 capçaleres al teu abast.

Descarrega't l'app i llegeix
quan vulguis i on vulguis.

EDITORIAL

Cap aquí, cap allà. Cap on anem?

El filòsof i pedagog Gregorio Luri assegura que la desorientació ja no és notícia, encara que els darrers anys han estat més confusos del que ja són habitualment. Per la seva banda, l'escriptor Amin Maalouf recalca que en aquest moment ja no podem parlar d'una generació desorientada, sinó de "la desorientació del món".

Segurament és cert que ja ens hem acostumat a aquest estat de confusió i de desconcert respecte de quin és el millor camí que cal seguir. I també és verídic que parlem de la desorientació com un fenomen global. Dos elements que han convertit aquest *despistament* generalitzat en un tema habitual de debat entre pensadors de diferents països i àmbits.

A més, aquesta desorientació general, absoluta i global té lloc en el moment de la història de la humanitat en què els homes tenim més informació a la nostra disposició (potser massa?) i més canals per resoldre els dubtes i incerteses. I és just en aquest moment de màxima informació quan, precisament, ens confessem més desorientats.

Aquest fenomen ha arribat a ser tan global que filòsofs com Daniel Innerarity han afirmat que la desorientació "ens iguala", a dirigents i a ciutadans. Segons el director de l'Institut de Governança Democràtica, hem passat d'un "temps d'indignació" a un "temps de perplexitat" i, just en el moment en què ens hauríem d'avançar als fets, estem completament desorientats.

No és una casualitat que, segons dades de MarketData LLC, la indústria del *coaching* o dels orientadors personals sigui el segon sector –el primer és la tecnologia– que creix més a escala mundial en els darrers anys. El 2019, s'estima que hi havia cent mil *coachs* a tot el món i un 92 per cent estaven actius, és a dir, es dedicaven total o parcialment a aquesta activitat que es pot exercir sense títol.

Aquesta situació ens obre un ventall de preguntes a les quals intentarem trobar resposta en les properes pàgines d'aquesta revista: quines són les causes i quines poden ser les conseqüències d'aquesta desorientació general? Qui es beneficia d'aquesta desorientació? Com podem aprendre a discernir? En definitiva, com podem recupear el camí d'aquest laberint en el qual estem immersos.

**MARIA COLL
I JOAN SALICRÚ**

Codirectors de Valors

LA PROPOSTA

“Si no fos per la pressió social, ni la Generalitat ni cap altre govern hauria reaccionat”

Queralt Solé

Historiadora

‘On són? 85 anys d'exhumacions de fosses comunes de la Guerra Civil a Catalunya’ és una mostra que vol donar respostes a les qüestions plantejades per familiars de persones desaparegudes durant la Guerra Civil Espanyola (1936-1939) i el posterior franquisme. Comissariada per Queralt Solé, la podeu visitar al Palau Robert de Barcelona fins al 26 de febrer.

SUMARI

6	L'ACTUALITAT COMENTADA Maria Rosa Buxarrais	14	TENDÈNCIES <i>Les dones directores entren al cànon</i> Judith Vives	28	OPINIÓ <i>Les egonotícies ens confonen</i> Marc Amorós	36	QÜESTIONS ESSENCIALS <i>Cos i ànima</i> Ignasi Llobera i Albert Botta
8	ENTREVISTA <i>Miss Raisa</i> Laura Cera	15	OPINIÓ <i>La necessitat d'autoritat</i> Mar Galceran	30	OPINIÓ <i>Una brúixola per orientar-nos entre les opcions de felicitat</i> Juan Carlos Siurana	38	ELS VALORS DE LES RELIGIONS <i>El monestir de Clonard</i>
10	EL PERFIL <i>Trevor Noah</i> Ramon Radó	16	LA CONVERSA <i>La polarització</i> Joan Salicrú	32	OPINIÓ <i>Reivindicant la fe d'Abraham</i> Gregorio Luri	39	HISTÒRIES DE PAU <i>Estadístiques per a l'esperança</i> Xavier Garí
11	OPINIÓ <i>Uns guanyen, altres perden</i> Alicia García Ruiz	21	GENT AMB VALORS <i>ReStructure Heritage</i>	34	ENTREVISTA <i>Susana Pérez Soler</i> Laura Cera	40	EL CONTE <i>Apocalipsi</i> Esther Aragon
12	DILEMES ÈTICS <i>Haiza no és nom de nena</i> Soraya Hernández	22	MONOGRÀFIC Estem desorientats?			42	IMATGE EN CREIXEMENT Miquel Lleixà
13	OPINIÓ <i>Poden ser incívics, els poders públics?</i> Joan Lluís Pérez Francesch	24	ENTREVISTA <i>Gilles Lipovetsky</i> Maria d'Oultremont				

Han col·laborat en aquest número

Gilles Lipovetsky
Filòsof i sociòleg francès, autor de nombrosos assaigs com ara *La Culture-monde: réponse à une société désorientée*.

Marc Amorós
Periodista expert en *fake news*. També és creatiu audiovisual que genera continguts, dirigeix programes i escriu històries.

Gregorio Luri
Llicenciat en Ciències de l'Educació i doctor en Filosofia. Autor de llibres de filosofia, política i pedagogia.

Alicia García Ruiz
Filòsofa, sociòloga, politòloga i professora de Filosofia política a la Universitat Carlos III de Madrid.

Joan Lluís Pérez
Catedràtic de Dret Constitucional a la Universitat Autònoma de Barcelona i director de l'ICPS.

Mar Galceran
És doctora en Pedagogia i coordinadora de l'entitat barcelonina El Lloc de la Dona.

Valors

Publicació editada per l'Associació Cultural Valors, entitat sense ànim de lucre, que analitza l'actualitat des del prisma dels valors. El primer número es va publicar el 24 de desembre del 2003.

Valors va obtenir el premi Civisme de la Generalitat 2014 en l'àmbit de mitjans i el 2022 va guanyar el Serra i Moret dels mateixos guardons.

EDITA Associació Cultural Valors
DIRECCIÓ Maria Coll i Joan Salicrú
REDACCIÓ Maria d'Oultremont
CONSELL ASSESSOR
Francesc Amat, Maria Rosa Buxarrais, Àngel Castiñeira, Jordi Cussó, Alicia García Ruiz, Sonia Herrera, Àngel Puyol i Francesc Torralba
COL-LABORADORS Francesc Amat, Albert Botta, Maria Rosa Buxarrais, Marta Camp, Àngel Castiñeira, Jordi Cussó, Alicia García Ruiz, Xavier Garí, Sonia Herrera, Soraya Hernández, Ignasi Llobera, Àngel Puyol, Ramon Radó, Xavier Serra i Judith Vives
IL·LUSTRACIONS Toni Batllori, Javier

Bustamante, Anna Coll, Blanca Gimeno, Judit Navarro i La Mapache
PORTADA Raúl Campuzano
FOTOGRAFIA Sergio Ruiz
DISSENY GRÀFIC Manuel Cuyàs
CORRECCIÓ LINGÜÍSTICA Maria Camps
DISSENY GRÀFIC WEB Javi García
IMPRESSIÓ Rotimprès
GERÈNCIA Maria Coll i Joan Salicrú
COMMUNITY MANAGER Maria d'Oultremont
DISTRIBUCIÓ Sgel
DIPÒSIT LEGAL B-6206-2004
ADREÇA Portal de Valldeix, 17, 2º
08301 Mataró
TELÈFON 620 749 138
MAIL redaccio@valors.org

VALORS ÉS MEMBRE DE

AMB EL SUPORT DE

Els vostres comentaris seran benvinguts a redaccio@valors.org

El preu de la subscripció és de 42 euros anual (onze números) i 35 en format digital. Us podeu subscriure a través de la pàgina web www.valors.org o enviant un correu a subscripcions@valors.org.

11a TEMPORADA

VALORS A L'ALÇA

Analitzem l'actualitat des de l'òptica dels valors
Cada setmana a la teva ràdio local

 mataró
ràdio

Valors

 la xarxa

L'ACTUALITAT COMENTADA

MARIA ROSA BUXARRAIS

ELS JOVES ESPANYOLS "PASSEN" DEL CONDÓ

(12/12/2022)

Cap a una salut sexual més sana i integral

Sorpren llegir que els joves de molts països, inclosos els d'Espanya, cada cop fan servir menys el preservatiu i que, entre els que sí que el fan servir, un bon nombre ho fa ineficaçment. Així, s'exposen no només a embarassos no desitjats, sinó a nombroses i greus malalties sexuals. És de suposar que els millennistes són la generació que menys tabús o prejudicis ha enfrontat, així com la que ha rebut més informació, no de part dels pares i educadors, sinó per compte propi, a través de les xarxes.

Però és evident que la realitat no és tan senzilla. En molts dels continguts virtuals hi ha més desinformació que informació pròpiament dita. Sobretot en els àmpliament disponibles vídeos pornogràfics, per als quals òbviament ni la seguretat ni la responsabilitat són cap prioritat. I encara que, en principi, es tracta de temes íntims, o de decisions i conseqüències personals, també es tracta de problemes i conseqüències públiques, fins al punt que les autoritats sanitàries adverteixen que les infeccions de transmissió sexual (ITS) estan adquirint proporcions epidèmiques i podrien desembocar en una nova pandèmia.

No oblidem que la darrera pandèmia, encara no del tot superada, a molts llocs va

Maria Rosa Buxarrais és doctora en Pedagogia i catedràtica de la Facultat d'Educació de la Universitat de Barcelona

portar com a conseqüència batalles campals, pràcticament cada nit, entre joves i no tan joves que s'oposaven a l'ús de les mascaretes i altres mesures d'emergència, contra les forces de seguretat encarregades de fer complir aquestes mesures. De tota manera, amb les ITS no es pot aplicar un enfocament similar, de vigilància i repressió, que s'estengui a les habitacions, racons dels parcs i seients del darrere dels cotxes. Els joves no veuen les ITS com una problemàtica que els pugui afectar tant, perquè creuen que "controlen". El que els preocupa i els espanta són els embarassos no desitjats però, tot i això, practiquen la inconsciència voluntària. Es vulgui o no, en aquest terreny la solució passa per esforços renovats i creatius de conscienciació, educació i suport, tenint en compte cada context.

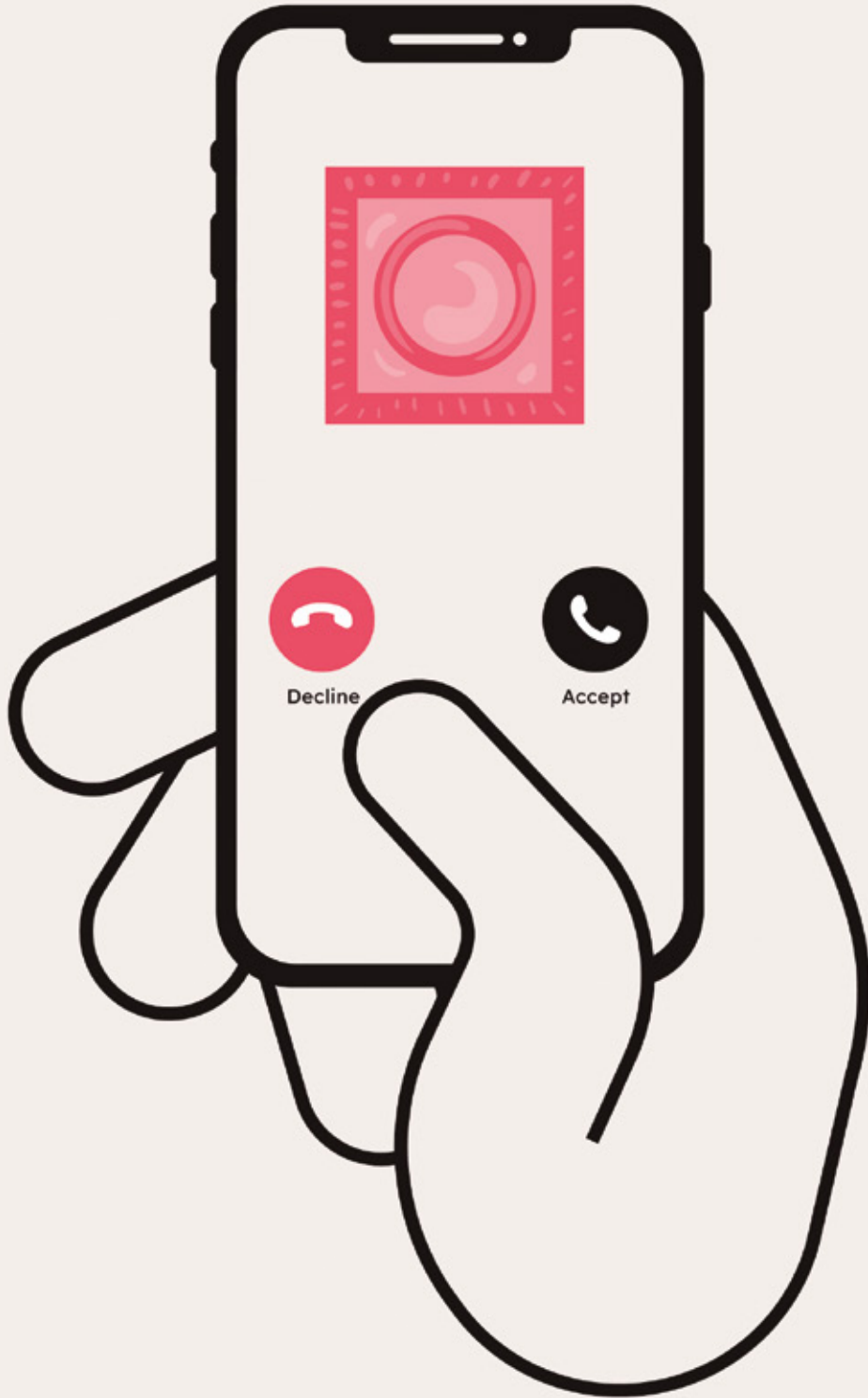
La recent i molt comentada iniciativa francesa de lliurar preservatius

gratuïtament als joves entre 18 i 25 anys, sens dubte, és digna d'atenció, ateses les difícils circumstàncies econòmiques que es viuen a escala global i que afecten particularment els joves. Però com van assenyalar ràpidament diverses personalitats, si tenim en compte que la vida sexual tendeix a iniciar-se cada cop més aviat, aquest rang d'edat és insuficient. Admetent el punt, el primer mandatari francès ha acceptat incloure també menors de 18, encara que els detalls concrets de la mesura encara no s'han precisat.

Més enllà d'aquests detalls, potser el mèrit principal de la iniciativa és fer fallida, encara que sigui puntualment o simbòlica, dels discursos conspiranoics segons els quals el veritable objectiu de les autoritats i dels sistemes sanitaris, en totes les democràcies occidentals, és anar acorralant cada cop més les llibertats i els drets individuals.

Per descomptat, l'ideal seria impulsar polítiques integrals que abastin diferents objectius (prioritzar els sectors més vulnerables, actualitzar permanentment la formació del personal sanitari i educatiu, evitar estigmatitzacions, etc.) i múltiples recursos (com el preservatiu femení, la vacuna contra el papil·loma, proves diagnòstiques, la profilaxi preexposició, línies telefòniques d'informació sexual i reproductiva, etc), més que mesures aïllades. Però atès que la conscienciació ha de ser per força un dels objectius centrals, també les campanyes cridaneres i els eslògans que eventualment puguin calar en la memòria col·lectiva i promoure una responsabilitat més gran tenen un paper important.

Illustrat per
LA MAPACHE

L'ENTREVISTA

“Sempre arribo a la mateixa conclusió: a les històries de vida el color de pell, la forma del nas o la llengua que parlis no tenen gens d'importància”

Miss Raisa

Les protestes contra la mort de la jove iraniana Mahsa Amini per no portar el vel ben posat estan a l'ordre del dia. Fins a quin punt la religió o la cultura poden violar el dret a la vida? Imane Raissali Salah, també coneguda com a Miss Raisa, va néixer a Tànger, però amb vuit anys ja vivia a Barcelona. Ara en té 26 i és coneguda per ser rapera, activista i escriptora. El 2021 va rebre el premi TikTok de Diversitat i Inclusió i, enguany, el premi Continuarà de Cultura. També acaba de publicar el seu segon llibre, *Porque me da la gana* (Lunweg Editores).

LAURA CERA

A **bans es parlava de vostè com la rapera que portava el vel i, ara, com l'activista que se l'ha tret. Fins a quin punt se sent cosificada per aquesta peça de roba?**

De manera claríssima. No és només el meu cas, sinó que a les dones en general sempre se'ns ha jutjat molt, se'ns ha tractat com si la nostra imatge fos el més important, i se'ns ha tret tot el mèrit del nostre esforç i de la nostra feina. Per tant, i tant que sí, és un exemple clar de cosificació.

És un gest valent treure's el vel?

No és fàcil i és una cosa molt personal. D'una manera molt innocent, he volgut compartir que m'he tret el vel perquè, al final, soc un ésser humà que està en canvi constant. Les xarxes socials són una manera de compartir la nostra naturalesa com a humans. I vaig decidir fer-ho amb la intenció de fer veure aquest aspecte de nosaltres i de dir: "abans em sentia còmode amb el vel però ara no tant". Vaig tractar-ho amb molta naturalesa, tot i que al final no ha estat una decisió que se m'hagi respectat molt.

Una persona pública sempre està més exposada a la crítica. Ha titulat la seva biografia: *Porque me da la gana*. Tota una declaració d'intencions, no?

Totalment. Sempre he pecat de donar moltes explicacions, simplement per existir. I sí que és cert que em venia de gust tenir aquesta resposta de: "Saps per què? Doncs perquè em ve de gust, perquè és el que vull fer..." Hi ha persones que, directament, no estan predisposats a escoltar les històries dels altres, ni les seves vivències i, conseqüentment, tampoc hi empatitzaran. De manera que, per més arguments que els proporcionem per reeducar, hi ha persones que simplement no et voldran escoltar. Així que, amb aquesta premissa, el títol surt d'aquí. Ho faig "perquè em ve de gust".

Per què és tan difícil empatitzar?

La veritat és que és una de les preguntes que em faig gairebé cada dia. És molt trist i em sembla força fàcil d'aconseguir... Oi que no t'agradaria que et fessin alguna cosa determinada? Doncs no la facis tu als altres. Així de simple. Cal aprofitar els coneixements que els altres ens poden transmetre i dels quals podem aprendre.

Quan va començar a entrar dins del món del rap?

El rap és un estil musical que sempre m'ha transmès molta autenticitat, molta revolució, molta actitud i molta personalitat, cosa que enyorava molt. Jo era una noia molt tímida, em costava molt expressar les meves emocions, els meus sentiments... En el rap he trobat un forat per on escapar, una eina per transmetre, descriure, desfogar-me i verbalitzar tot el que tenia a dins. No cal tenir una veu gaire maca per poder dir la veritat, sinó tenir un missatge potent per comunicar, i aquesta és una de les coses que em va conquerir.

També és un canal de llibertat d'expressió que sembla que costa de trobar.

Totalment, és un estil molt valent. Neix al carrer, d'explicar i de transmetre històries reals sense pèls a la llengua. I això m'agrada molt, perquè jo sempre he estat una nena molt obedient i molt correcta i sempre tenia moltes ganes d'explotar, però d'una manera ben feta, sense fer mal a ningú sinó canalitzant tota aquesta ràbia o totes les emocions que amagava dins meu a través d'una disciplina que pogués donar forma a tot. Recordo les primeres vegades que escrivia, em sentia molt alliberada.

Ha rebut amenaces de mort per fer el que fa. Ha arribat a pensar que potser valia més la pena deixar-ho estar?

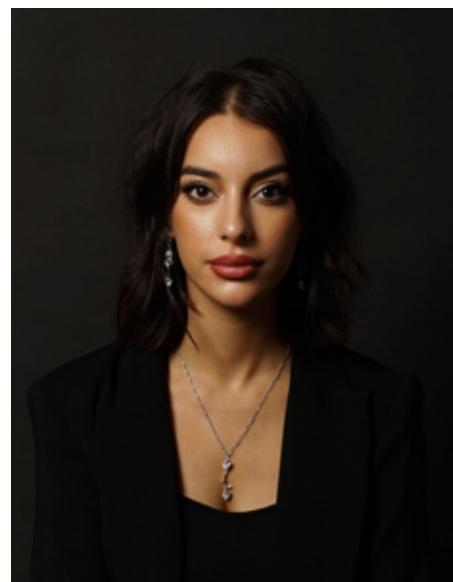
Sí, ho he pensat diverses vegades, però hi ha una part meua que ho veu com cedir la victòria. I a això sí que m'hi nego rotundament; no ho mereixen. Hi ha gent que fa molt més soroll a través de la violència, l'agressivitat, l'odi... i això em genera molta tristesa i pena. Hauríem de poder conviure en una societat on hi hagi llibertat d'expressió... Tant si estàs d'acord amb algú com si no, les persones s'haurien de poder expressar. Si jo tingués un discurs d'odi, entendria aquesta reacció violenta, però no és el cas. Jo parlo de drets humans, de llibertats personals o individuals, que cadascú pugui existir i ser com millor li convingui... Som a l'any 2023 i la gent encara no sap què és un dret humà... És una gran decepció.

En el llibre parla de la integració. Quins haurien de ser els valors que ens permetin integrar-nos a la societat?

Una cosa tan bàsica com és la participació ciutadana. No parlo de valors culturals sinó de valors humans: ser una persona educada, predisposada a aportar i ajudar el màxim possible, a veure la diversitat actual com una riquesa... Sí que és cert que hi ha gent que veu la integració com l'oblit dels seus orígens per aprofundir una mica en el que hi ha aquí, però aquesta visió de la integració em sembla molt pobre... Es tracta de no oblidar d'on vinc, però tampoc de marginar o no apreciar el lloc on estic construint tota la meua vida, tot el meu entorn. Això és donar valor a tot el que soc avui dia.

Musulmans i no musulmans, catalans i marroquins... som tan diferents?

Una de les coses que més repeteixo per tot arreu és que tenim moltes més coses en comú que no pas les que ens diferencien. Però tenim aquesta mania o obsessió de buscar tot el que ens fa diferents. I en comptes de veure-ho com a diversitat cultural, ho veiem com una amenaça constant. He conegut moltes persones de Llatinoamèrica, del Pakistan, de l'Índia, del Marroc, catalans... I sempre arribo a la mateixa conclusió... Tot i que tinguem cultures molt diferents, en les històries de personals, de vida, el color de pell, la forma del nas o la llengua que parlis no tenen importància, sinó els sentiments, les emocions i els valors apresos al llarg de la vida... I em sembla una cosa tan màgica i maca, que ens connecta com a humans. Però sovint ens enfocuem a les aparenances.

EL PERFIL

Trevor Noah: L'humor nascut en l'apartheid

RAMON RADÓ

Fill d'una mare negra i un pare blanc, Trevor Noah va néixer a la Sud-àfrica de l'apartheid, on estava prohibit tenir relacions sexuals amb una persona d'una altra ètnia. El seu color de pell era la prova més evident que havia nascut fora de la llei i, passejant pel carrer o jugant al parc, la seva mare se n'allunyava una mica per evitar que l'insultessin. Anys més tard, va escriure una autobiografia amb un títol tan explícit com *Prohibit néixer*.

Vivint entre la violència masclista i la pobresa, la mare de Noah va intentar que aquell fill nascut contra la llei tingués la millor formació possible. Tres dècades més tard, parla anglès, afrikaans, sotho, zulú, xhosa, tswana, tsonga, una mica d'alemany i és un dels presentadors més seguits del món.

Després de començar a fer humor a Sud-àfrica, amb menys de trenta anys va fer el salt als Estats Units. D'un barri de Soweto a Manhattan. Al cap de quatre anys, el van escollir per presentar *The*

“El seu color de pell era la prova més evident que havia nascut fora de la llei. La seva mare se n'allunyava una mica per evitar que l'insultessin”

Daily Show. Ningú s'imaginava que el triarien a ell per substituir Jon Stewart, mític presentador del programa, però de sobte un jove negre de Sud-àfrica es posava al capdavant d'un dels principals programes nocturns del país.

Als Estats Units, els presentadors dels *late night* són gairebé líders d'opinió que combinen l'humor amb l'anàlisi de l'actualitat. Entre rialla i rialla, el monòleg del *showman* que surt a la tele cada nit acaba sent l'editorial més seguit sobre el que ha passat les últimes 24 hores.

L'endemà que s'anunciés que seria el nou presentador va tenir la primera polèmica: el van acusar de masclista i antisemita per unes piulades antigues en què feia acudits de mal gust, però ell no es va voler disculpar. Més tard, va dir en una entrevista que, al llarg de la seva vida, havia après dels seus propis errors.

De mica en mica, Noah es va anar fent seu el programa. Amb acudits sobre la vida mil·lennista, molts clips distribuïts a les xarxes socials i bromes sobre la cultura digital, Noah de seguida es va guanyar el públic més jove.

Durant l'etapa en què ha estat la cara visible del programa, ha hagut d'explicar fets tan delicats com la presidència de Donald Trump, un filó per a l'humor; la pandèmia de la covid-19, que va fer que durant més d'un any presentés des del seu apartament, o el moviment Black Lives Matter, durant el qual va poder parlar sobre racisme des de la seva pròpia vivència..

Aquest mes, Trevor Noah ha anunciat que deixa *The Daily Show*. Després de set anys, té ganes de tornar a fer comèdia de stand-up. L'últim dia, a l'hora del discurs final, va donar les gràcies al públic, que ha passat de ser minoritari als inicis –amb butaques buides– fins a milions arreu del món.

I, finalment, en un moment com l'actual en un país com els Estats Units, va fer un homenatge a les dones negres. Va confessar que dones negres com la seva mare, la seva àvia i les seves tietes li han marcat la vida: “Si voleu saber realment com són els Estats Units, parleu amb les dones negres”.

OPINIÓ

ALICIA GARCÍA RUIZ

Professora de Filosofia política a la Universitat Carlos III de Madrid

Uns guanyen, altres perden

Acabem un any més i en comencem un altre en un context marcat pel bel·licisme. No és només que vivim com si ens fos aliena una guerra que, a poc a poc, afecta la nostra vida quotidiana, sinó que també vivim com si ens anés la vida en lamentables batalles polítiques trompetejades en el nostre nom, on el que de veritat importa és tot menys el benestar de la ciutadania.

Guanyar o perdre són en bona part valoracions que depenen de la naturalesa del joc. Acabem de veure vibrar milions de persones per la final del Mundial de futbol. Forçada a pronunciar-me per la simpatia cap a fanàtics propers més que per un interès cap a aquest esport, em vaig inclinar cap al perdedor, senzillament perquè als guanyadors ja els aclamava tothom. Però, en realitat, no es va guanyar res important en aquest mundial i sí que es va perdre un fet decisiu. Pel camí es van perdre drets humans i vides que molt pocs van poder reivindicar mentre durava el partit. Pot ser que l'Argentina guanyés, pot ser que França perdés. Però del que estic segura és que el món sencer va sortir derrotat quan a ningú li va importar sobre quants morts s'edifiquen els estadis o quants esportistes executen de manera infame en països autocràtics per defensar el que és just.

Hi ha jocs en què, si només importa guanyar, s'acaben desnaturalitzant. Qualsevol victòria així és pírrica: es perd més que es guanya. I els jocs polítics en què estem immersos són d'aquests. Jocs que desvirtuen el joc més digne al qual podem jugar: el joc democràtic. Sembla que oblidem que només pot existir si se'n respecten les regles. Per això, els jocs polítics, les maquinacions electoralistes que només busquem prevaldre sobre l'adversari i no garantir el bé comú, són això: jocs. Un joc brut, o un engany de triler. Les victòries aclaparadores o les derrotes ressentides no existeixen en el joc democràtic, només en una interpretació maniquea de la vida política. Ningú guanya en una concepció del poder que només busca que aquest es desplaci, però no exercir-lo de manera conjunta després de constituir un nosaltres democràtic que implica tothom; es governa per a tothom i no només per a la majoria. Tots perden quan es trenca la baralla del joc democràtic. Per a pèrdida de tots, el terreny del joc es converteix en un camp de batalla.

Hi ha, finalment, batalles que no es poden guanyar. La batalla contra el temps és una guerra perduda

per endavant. Ningú ha pogut guanyar mai la mort en el tauler d'escacs. Tots som jugadors condemnats a la derrota si contemplem el pas del temps com una batalla. Però és precisament la naturalesa del joc de la vida jugar-lo sense esperança d'una victòria final. Acceptem la finitud i, fins i tot així, hi juguem. En aquest absurd resideix el seu únic sentit possible.

He assistit a la celebració nadalenca d'una residència d'avis, d'aquests aparents perdedors que ens donen una lliçó rere l'altra, en aquests temps de resistència i vulnerabilitat, de fragilitat i de fortlesa. A la residència, en aquest lloc de derrota que és a la vegada un lloc de victòria –de la victòria d'haver jugat el joc de la vida fins al final–, es va fer entrega d'un dels premis que alguns dels guardonats no podien recollir, ja que reposaven en un llit a l'última planta. N'hi va haver un d'especialment exaltant. D'una manera molt afectuosa però que respectava els ancians sense infantilitzar-los, els treballadors del lloc van fer entrega a la Pepita, que ja ha viscut cent hiverns, del premi al "Resident més entranyable". La Pepita es va aixecar i va recollir el seu ram de flors amb un somriure capaç d'il·luminar tot un desembre i, seguidament, llançà un petó al públic: residents i familiars. La Pepita em va mostrar l'única victòria que he vist aquest últim mes: la victòria del somriure davant del temps –bo, dolent i regular– que sempre ens toca afrontar.

Alicia García Ruiz és professora de Filosofia política a la Universitat Carlos III de Madrid

“Tots som jugadors condemnats a la derrota si contemplem el pas del temps com una batalla”

DILEMES ÈTICS

Hazia no és nom de nena

Una jutgessa canvia el nom que uns pares volien posar a una filla perquè la proposta “no era apropiada” i per tant “havia de protegir” a la menor. Fins on ha d’arribar la intervenció de la justícia?

SORAYA HERNÁNDEZ

19

anys per tenir el seu nom

És el cas d’en Caín, abans conegut formalment com a David. Al Registre Civil, el jutge va considerar que aquest nom tenia connotacions de maldat. Els seus pares havien de pensar un nou nom en tres dies, però s’hi van resistir. Tot i els intents, no ho van aconseguir. Caín va passar a dir-se David. Des d’aquest estiu i quasi dues dècades després, per fi, ja es diu Caín.

La protecció dels menors d’edat és una responsabilitat social que pertoca a tota la ciutadania. Els drets de la infància i les lleis que se’n desprenen són el marc legal que contextualitza les accions preventives per garantir el benestar màxim. Però malgrat els esforços, els matisos fan acte de presència i a vegades cal la intervenció judicial.

El que no es podia esperar és que una jutgessa arribés a canviar el nom d’una nena perquè el que li volien posar pares “no era apropiat” i, per tant, “l’havia de protegir”. Va ser a Vitòria, quan uns pares van registrar el naixement de la seva filla. Li volien posar el nom Hazia, però es van trobar amb la negació de l’administració. Segons l’article segon del Codi Civil, que es va adaptant en funció dels canvis i demandes socials, hi ha alguns supòsits que cal tenir en compte: no es pot posar més d’un nom compost ni més de dos simples, tampoc el mateix nom que un germà –només si aquest ja ha mort–, noms que perjudiquin la persona –com ara Hitler–, diminutius o variants familiars que no siguin considerats substantius, els que facin confusa la seva identificació i els que provoquin error

respecte del sexe. I si la família no hi està d’acord, serà un jutge qui arribi a certificar la negativa del Registre Civil per tal que no hi hagi cap dubte possible.

Aquest va ser el procés que va seguir el cas de la nena de Vitòria. Hazia, el nom desitjat pels pares, en eusquera vol dir ‘llavor’, però també podria traduir-se per ‘semen’. Atesa aquesta possibilitat, en el moment del registre es va paraitzar la sollicitud i es reclamà la intervenció judicial.

Però, a més de la prohibició, la jutgessa va decidir assignar-li un nom nou –Zia, una part d’Hazia– sense el consentiment familiar. Va ser l’àvia de la petita qui va fer pública la situació i va compartir amb els mitjans de comunicació la seva estupefacció, ja que pel que sembla a Espanya hi ha un centenar de persones que es diuen Semen sense cap problema. Pot l’Administració posar límits al noms dels fills? En què es basa per considerar que s’està protegint la criatura prohibint uns noms i no uns altres? Hi ha un biaix cultural quan es protegeix el menor d’un nom, però altres actes normalitzats –com fer forats a les orelles a les nenes– ni tan sols es qüestionen? Per què aquesta nena no es pot dir Hazia, que es pot traduir com a semen, si ja hi ha altres persones al país que tenen aquest

nom? És ètic que una jutgessa arribi a decidir el nom que portarà la nena o ho hauria d’haver consultat abans als pares?

Queda clar que, si l’autoritat considera que hi ha una intencionalitat dels progenitors en posar un nom que pugui fer mal, el més oportú és protegir els infants i, en cas que els pares no aportin opcions vàlides, la jutgessa en pot escollir un. Però, aleshores, caldria justificar amb molt detall per què creu que es tracta d’una mesura protectora. També podria haver valorat el desig dels pares de posar aquest nom, i saber les raons que els movien fins i tot sent conscients dels possibles riscos que tenia. D’aquesta manera, potser es poden crear punts de trobada i cercar un nom que agradi a la família. Una altra opció podria ser revisar per què es prohibeixen alguns noms i d’altres no, per què no s’accepten unes connotacions i d’altres semblen bé per analitzar el rerefons i els biaixos culturals.

Els límits de la paternitat i maternitat i el marge d’acció de l’estat en la criança és un debat sempre present. Potser seria una opció interessant fer processos de mediació que permetin comprendre les motivacions dels pares i els deures de l’administració.

OPINIÓ

JOAN LLUÍS PÉREZ FRANCESCH

Catedràtic de Dret Constitucional a la Universitat Autònoma de Barcelona

Incivisme públic?

Els darrers anys ha augmentat la preocupació per l'incivisme –més que no pas pel civisme– i pels problemes derivats de la convivència en l'àmbit local. Una societat cada vegada més complexa, heterogènia, i fins i tot polaritzada provoca que les formes de vida siguin molt diverses. La manca d'educació, l'exclusió social, la crisi de la idea d'autoritat, el relativisme moral, poden afavorir la indiferència sobre allò que és públic.

Avui veiem els nostres pobles, viles i ciutats amb sovint massa brutícia, soroll a deshora, desordre –per no dir caos– i també malestar. De vegades la vida esdevé un olla de grills, amb molt soroll i poca harmonia, si més no a l'espai públic. La primera reacció a aquesta situació és demanar que es faci alguna cosa. Qui ho ha de fer? Qui ha d'intentar regular tota aquesta vida desbocada per tal d'intentar un cert ordre per la convivència? L'educació moral ens mena a compartir pautes, rituals, valors, hàbits, comportaments en definitiva. El problema el tenim quan aquesta educació falla. I penso que falla força, i desemboca en la cultura de la indiferència i fins i tot de la subversió.

És en aquest moment quan ens plantejem què poden fer els poders públics i fins a quin punt poden actuar. Quan fallen els ressorts formals i informals que permeten la convivència espontània, apareixen les normes jurídiques per tal de garantir aquesta convivència. Des de la perspectiva local ens hem quedat en normes municipals, sense atrevir-nos a anar més enllà, com si no fos una qüestió del país que volem tenir. I no tot és el dret, també les actituds dels poders públics poden afavorir una bona convivència. Cal saber intervenir per sentit de responsabilitat davant la protecció de la seguretat i dels drets fonamentals de les persones.

Aleshores ens podem plantejar si hi ha una intervenció suficient i es presten uns serveis públics eficients i eficaços. Des de posar papereres, recollir les escombraries, fins a la cura de les persones, o una seguretat pública efectiva. De fet, la relació de les persones amb l'Estat és un dels temes centrals de la filosofia política i moral, perquè, si bé hi ha àmbits on la llibertat es configura per l'absència d'intervenció, en d'altres és aquesta la que es converteix en autèntica garantia dels drets fonamentals. A partir d'aquí em pregunto per què hem de suportar, per exemple, que els grafitis envaeixin impunement l'espai públic,

per què no hi ha manera d'establir un ordre raonable en la mobilitat a Barcelona, per no dir res sobre el discurs no sempre clar de l'anomenat “urbanisme tàctic” que hem hagut de suportar durant la pandèmia de la covid-19.

A parer meu, els poders públics hi han d'intervenir a partir de processos participatius que permetin a la ciutadania dir la seva sobre el que es vol fer. Eleccions i democràcia participativa són cabdals. A partir d'aquí han de defensar el bé comú i l'interès general. Necessitem avui un consens de país, per saber on som i què volem que sigui Catalunya com a espai de qualitat humana, on es pugui desenvolupar el que els clàssics van anomenar “l'amistat cívica”, amb una visió positiva del que significa (con)viure en comunitat.

Massa sovint l'actuació dels poders públics és poruga, i està condicionada per ideologies que amaguen idees poc creatives i enfronten més que no pas uneixen. I sobretot entenc que llur actuació no pot ser inútil, insuficient, unilateral, poc transparent, atès que tot això és una provocació des de la perspectiva democràtica. Cal defensar el bon govern. I aquest comença per no patrimonialitzar l'espai públic.

Joan Lluís Pérez Francesch és catedràtic de Dret Constitucional a la Universitat Autònoma de Barcelona

TENDÈNCIES

Les dones directores entren al cànon

L'elecció de *Jeanne Dielman* com la millor pel·lícula de la història no ens parla tant de la qualitat d'aquest film sinó de les inquietuds i les lluites que s'estan duent a terme en el camp de la igualtat.

JUDITH VIVES

La prestigiosa revista *Sight & Sound*, editada pel British Film Institute, publica cada deu anys una llista amb les cent pel·lícules més ben considerades de la història. Per elaborar aquesta llista, fan una enquesta entre crítics i acadèmics de cinema de tot el món i, a partir de les seves votacions, s'estableix un rànquing de l'1 al 100. La llista es va començar a elaborar l'any 1952 i és considerada de forma oficial una mena de cànon del cinema.

Durant moltes dècades, la pel·lícula *Ciudadà Kane*, d'Orson Welles, va encapçalar aquest llistat. En la revisió del 2012, *Vértigo*, d'Alfred Hitchcock, va desbancar el clàssic de Welles, que va passar a segona posició. Tot i això, la lluita per liderar el rànquing seguia en mans de noms canònics, la majoria d'ells directors blancs occidentals coneguts i reconeguts per la seva aportació a la història del cinema.

La sorpresa ha arribat amb la revisió del 2022, quan, contra tot pronòstic, una força desconeguda pel·lícula belga dirigida per una dona s'ha situat en el número u de la llista. El film *Jeanne Dielman*, de la directora belga Chantal Akerman, ha fet història posant una dona al capdavant del famós cànon i ha deixat entre perplexos i atònics els defensors de la quinta essència del setè art.

Amb una durada de tres hores i una estètica minimalista, *Jeanne Dielman*, *23 quai du Commerce*, *1080 Bruxelles* ens mostra en temps real la vida quotidiana d'una

mare soltera i les seves tasques domèstiques: cuinar, netejar, comprar, fer els llits... Va ser l'òpera prima de Chantal Akerman, que va dirigir el film amb només vint-i-sis anys i es va inspirar en la vida de la seva mare per fer una pel·lícula que s'ha convertit en un referent del feminisme cinematogràfic. Amb la seva gosadia, Akerman situa en primer pla l'àmbit femení domèstic, que el cinema no havia mostrat mai, per denunciar l'opressió del sistema patriarcal.

Fa només uns anys, les pel·lícules dirigides per dones suposaven una autèntica raresa, generalment eren menystingudes i no rebien cap mena de reconeixement. Avui, les dones no sols han demostrat tenir una veu i mirada pròpies, sinó que encapçalen les llistes de grans èxits cinematogràfics. Una altra llista similar, en aquest cas l'enquesta de les millors pel·lícules del cinema argentí, també l'encapçala una dona: Lucrecia Martel, amb la seva pel·lícula *La ciénaga*. Si repassem les pel·lícules que han guanyat les edicions més recents de Cannes, Venècia i Berlín, veurem que totes estan dirigides per dones.

I A CASA NOSTRA

No cal anar tan lluny. A casa nostra, només cal fer una ullada a les pel·lícules nominades als Gaudí o als Goya (*Alcarràs* de Clara Simó, *Cinco lobitos* d'Alaude Ruiz de Azúa, *La maternal* de Pilar Palomero, *El agua* d'Elena López Riera o *Cerdita* de Carlota Pereda), amb una representació femenina sense precedents, per comprovar que s'ha produït un canvi transcendental en la cultura audiovisual i en la visibilitat de la dona. Coronar la llista del *Sight & Sound* amb *Jeanne Dielman* és la cirereta del pastís en aquest procés que, encara que lent, sembla imparable.

OPINIÓ

MAR GALCERAN

Doctora en Pedagogia

No tenim tot el temps

Fins i tot els cossos policials i de seguretat han perdut tota autoritat. Entren dos agents de seguretat en un vagó del tren i reclamen a una dona de mitjana edat que es posi la mascareta. En el mateix compartiment, quatre adolescents que no deixen de fer xivarri van tots també sense mascareta. Els agents, en passar pel seu costat, davant les mirades desafiantes i paraules amenaçadores dels joves, passen de llarg. Una imatge força habitual. Com també ho és la multiplicitat de persones de totes les edats i procedència que escolten vídeos o música a tot volum, sense auriculars, en qualsevol transport públic perquè ja ningú gosa enfrontar-s'hi i generar un conflicte considerable.

Ens ho deia H. Arendt en el seu savi assaig sobre la crisi de la cultura: les societats modernes i postmodernes han fet entrar en crisi tota mena d'autoritat i, amb aquesta pèrdua, l'educació ha perdut també la seva possibilitat d'incidir en la millora i la humanització de les persones i la societat. Pel bé de l'autonomia i els drets de tota mena, hem creat una societat que, ingènuament, ha traspassat el poder a l'opció individual. Començant per la infància, s'han trencat les relacions de subordinació existents entre pares i fills o, fins i tot podríem afirmar que s'han arribat a bescanviar i assistim, en molts àmbits, al món de la tirania infantil, sovint més cruel, fins i tot, que la dels adults. Les notícies de l'augment de l'agressivitat dels infants i adolescents contra els propis progenitors n'és una mostra evident.

La crisi de les institucions, de l'àmbit públic i polític així com l'individualisme creixent desdibuixa el concepte d'autoritat que H. Arendt ja definia com a "responsabilitat davant del món" i la trasllada a l'àmbit de la subjectivitat i privacitat: a partir d'ara la responsabilitat de la marxa del món es demana particularment a cadascú. No existeix ni es reconeix una autoritat pública, cadascú és amo i senyor de si mateix, cadascú és responsable o irresponsable de si mateix i es considera que està en possessió de la seva pròpia credibilitat a la qual lliurar-se. És difícil conivire humanament en un context així. Cal recuperar urgentment l'autoritat, començant per les edats més primerenques, ja que, si no som capaços de construir unes relacions d'acompanyament a l'autonomia adulta que passin per l'heteronomia exercida amb autoritat,

probablement estarem deixant el camp lliure a tota mena d'autoritarismes o actituds arbitràries que es converteixen en l'única proposta atractiva per a tants joves que vagaregen cercant algun nord que orienti les seves vides.

Ara bé, de quina mena d'autoritat estem parlant? Entenem que el concepte d'autoritat que ens cal és el que està vinculat a un poder legítim que actua no per la força i la coacció, sinó per l'excel·lència, la saviesa i la convicció i desperta respecte i admiració en altres persones. D'entrada, com hem apuntat, hem d'afirmar que la relació asimètrica i de subordinació dels infants respecte dels adults és justament necessària per al bon desenvolupament de l'autonomia infantil. Una asimetria fonamentada en la diferència de destreses, capacitats, coneixements i criteris i no en l'ús arbitrari del poder, que desembocaria en autoritarisme, tan pernicios i nefast com el *laissez faire*.

I l'autoritat un se la guanya, com a mínim, amb tres elements fonamentals que cal treballar-se: amb la competència, el saber i l'expertesa en l'exercici de la pròpia responsabilitat, amb la coherència i la integritat i, finalment, el més important, amb l'amor i la capacitat d'estimar. Perquè el respecte i l'amor ver els altres és el que la dota, justament, de legitimitat ètica. Estimar l'altre no té res d'ídic. Sovint és feixuc i complicat. Estimar que vol dir, sobretot, desitjar i "buscar" el bé de l'altre, vol dir "treballar" per al seu desenvolupament i realització.

Mar Galceran és doctora en Pedagogia

“L'autoritat un se la guanya, com a mínim, amb tres elements fonamentals: la competència, el saber i l'expertesa”

LA CONVERSA LA POLARITZACIÓ

— “La polarització actual té dinàmiques molt preocupants, sobretot pel to amb el qual es parla”

— “Una societat madura seria capaç d’incloure discrepàncies d’opinions”

BERTA BARBET

Polítologa per la Universitat Pompeu Fabra, màster en comportament polític per la Universitat de Essex (Regne Unit) i doctora en Ciències Polítiques per la Universitat de Leicester (Regne Unit). Ha coordinat l'Enquesta sobre la polarització i la convivència a Espanya 2020 elaborada per l'ICIP i el Centre de Polítiques Econòmiques d'Esade (EsadeEcPol). Ha treballat sobretot en l'estudi dels elements contextuals que condicionen els comportaments i opinions polítiques.

MIQUEL URMENETA

Llicenciat en Periodisme i Doctor en Comunicació per la Universitat Autònoma de Barcelona. La seva tesi doctoral investiga l'opinió pública a les eleccions catalanes del 2017. Ho fa tot analitzant Twitter i tractant específicament fenòmens con la desinformació i la polarització. Ha impartit docència a diferents universitat catalanes i ha desenvolupat funcions en l'àmbit de la comunicació i el màrqueting a empreses.

© CCCB, Glòria Solsona, 2019

Les darreres setmanes Espanya ha mostrat un nivell de polarització entre blocs polítics en alguns moments preocupant. És la societat catalana, espanyola i europea una societat cada com més polaritzada?

**MODERAT PER
JOAN SALICRÚ**

Secció elaborada
amb la col·laboració de

ALIANÇA MATARÓ
Assegurances de salut

Fins a quin punt tot el que hem vist els darrers temps al Congrés dels Diputats, per exemple, és una estratègia o realment es tracta d'un mirall de la polarització creixent a la nostra societat?

BERTA BARBET — En primer lloc, diferenciaria dos aspectes dinàmiques que has comentat. Normalment, quan parlem de polarització fem referència a dos dinàmiques diferents. Un és la polarització en termes d'opinions molt diferents que és un fet que respon, segurament, a un canvi d'estratègies no en clau comunicativa sinó en com els partits han anat buscant els seus espais. Clarament, Vox està explotant unes opinions que no estaven representades amb claredat anteriorment. L'altre element, és el to, més o menys agressiu amb què es defensen les diferents posicions. Això es tradueix amb els atacs personals o amb la cruesa de les acusacions, etc. Aquesta dinàmica no s'explica tant per l'estratègia electoral dels partits com per l'estratègia comunicativa d'aquests i per com els partits exploten el funcionament dels mitjans de comunicació o de la nostra atenció com a ciutadans. En especial de com han après que és més fàcil que t'escoltin quan estàs dient barbaritats que quan estàs dient coses que no sorprenen o que tampoc t'ofenen. Aquest ús de

la indignació l'explota molt bé Vox, entre altres coses, perquè té precedents i exemples d'altres països on l'extrema dreta ha utilitzat una estratègia bastant similar.

MIQUEL URMENETA — Actualment, vivim en societats on l'esfera pública està molt atapeïda i hi ha una competició ferotge per l'atenció. Això fa que es donin aquests tipus de comportaments. Aquest episodi de les darreres setmanes em fa pensar en una altra divisió, que serien "les coses de la política versus la política de les coses". És a dir, cada vegada més, la informació política i els temes de discussió política tenen a veure amb temes que realment, a qui importen, és als mateixos partits. I aquesta és la dinàmica parlamentària... són les coses que passen entre ells. Però, en el fons, "les coses de la política" haurien de ser transparents per a nosaltres. És a dir, no volem tenir més problemes dels que tenim. Els polítics han aconseguit que els seus problemes siguin els nostres i no al revés. Exagerant una mica podríem dir que no hem aconseguit que els problemes socials, els nostres problemes, siguin els dels polítics.

No sé si Berta Barbet té alguna resposta per a això que comenta Miquel Urmeneta...

B.B.— Sí, de fet, estic molt d'acord i m'agrada molt aquesta comparació entre “la política de les coses versus les coses de la política”, crec que resumeix molt bé la distinció. I, sí, efectivament, a la societat, tenim conflictes perquè no tots vivim el mateix tipus de vida ni tenim les mateixes necessitats. Per exemple, jo prefereixo anar amb bicicleta i altres amb cotxes i això genera un conflicte social que fa que no vulguem el mateix tipus d'intervenció pública i que, idealment, s'hauria de resoldre en els espais de la política.

Però els debats dels polítics sovint no reprodueixen aquestes divergències en les opinions o posicions en els conflictes de la societat. El que ens trobem, és que l'enfrontament polític no té tant a veure amb aquests conflictes socials com amb problemes que formen part d'una retòrica que s'ha creat i que cada vegada està més desconnectada dels problemes de la gent. Això genera unes dinàmiques de polarització molt diferents a les que veuríem si es produís una polarització provocada per un augment de les diferències en les posicions adoptades per als ciutadans en els conflictes socials.

Tots dos heu fet treballs acadèmics sobre la polarització a Catalunya i Espanya. Berta Barbet, vostè va dirigir l'enquesta sobre convivència i polarització a Espanya de 2020 elaborada per l'ISIP i el Centre de Polítiques Econòmiques d'ESADE. Què ens diuen els estudis sobre la polarització? N'hi ha tanta com creiem o desmunten mites?

B.B.— El que trobem és, per un costat, que hi ha diferències creixents en les preferències sobre com resoldre alguns dels conflictes, especialment en el debat territorial. I en alguns sectors socials concrets, també hi ha alts nivells del que nosaltres anomenem polarització afectiva o maniquea. És a dir, de gent que, bàsicament creu que “totes les persones que tenen opinions diferents no mereixen el meu respecte”. Podem constatar que hi ha sectors que tenen aquestes actituds però, també, que són una minoria. La gran majoria de població, independentment que pugui tenir visions o creences diferents, no té aquestes visions de qui pensa diferent. Quelcom que pot resultar sorprenent quan observem el debat que tenim a

“En el debat polític públic actual hi ha una sobrerepresentació de les veus que neguen la legitimitat de defensar una altra posició”

vegades, perquè en el debat polític públic actual hi ha una sobrerepresentació de les veus que neguen la legitimitat de defensar una altra posició. Però aquesta postura no està tant generalitzada.

És a dir, hi ha una polarització menys negativa i una altra de més negativa?

B.B.— Sí, hi ha una polarització que no ha de ser necessàriament dolenta que es basa en l'augment de les distàncies ideològiques, que, tot i que pugui dificultar els consensos, també pot millorar la representació dels grups extrems amb posicions i problemes minoritaris com també a la diversitat de veus que s'incorporen... D'altra banda, hi ha una polarització que sí que sabem que té efectes negatius, no

només en termes de funcionament de les institucions sinó, també, perquè redueix la participació i per tant la representació. Aquesta polarització l'anomenem afectiva o emocional i no té tant a veure amb el fet que hi hagi distància ideològica, sinó amb la visió que hi ha sobre aquestes diferències, fins a quin punt es poden percebre com una amenaça, i fins a quin punt es viuen amb normalitat en el pluralisme típic de les societats modernes.

Entenc que després hi deu haver un element de sobrerepresentació d'aquesta polarització en els mitjans, que és com un altre factor, cert?

B.B.— I tant, citant el que comentava abans en Miquel, les persones que tenen actituds molt intolerants ens generen més interès i capten la nostra atenció. Ja sigui perquè ens fan enfadar o perquè ens sorprenen, però els donem una atenció molt més gran que a les persones que expressen les opinions d'una altra manera. I tot això fa que prestem més atenció a les minories, que són un 15, 20 o 30 per cent –en funció de la seva mesura– enlloc d'escoltar la gran majoria, que s'expressa diferent. A més, aquesta minoria augmenta les opinions agressives.

Queda clar. Anem cap a la tesi de Miquel Urmeneta que tractava a *Corrientes de opinión en Twitter durante el procés: agenda polarización y desinformación alrededor de las elecciones catalanas del 2017*. És evident, Miquel, que la seva tesi remet a un període molt concret, però creu que hi ha aquesta polarització creixent? Fins a quin punt els mitjans o les xarxes amplifiquen una manera concreta de pensar?

M.U.— Vaig en la línia de la Berta. Hi ha un divorci entre realitat i percepció. La imatge de la societat que ens ve de l'esfera pública formada pels polítics, amb els seus discursos, els mitjans amb els seus continguts, titulars i la tendència a emmarcar les seves notícies com a conflictives, com a competició, com a discussió... Tot això crea una espècie de pseudorealitat que a nosaltres, els ciutadans, ens pot confondre. Conseqüentment, com que estem imbuïts de tota aquesta narrativa conflictiva, podem acabar pensant que, realment, la nostra societat està molt polaritzada.

En el cas concret de les eleccions del 2017 cal destacar la narrativa següent: “Catalunya és un país dividit en dos”. Aquest era un dels missatges més importants d’un dels partits en conflicte i que finalment va acabar guanyant les eleccions: Ciutadans. I tot el context ajudava a donar-li versemblança ja que els mitjans parlaven de dos blocs: el proindependència i el contraindependència. La majoria de sondeigs, quan es publicaven, deien que hi havia gent pel sí o gent pel no a la independència quan, en realitat, els mateixos sondejos observaven que emergia un 45 per cent de la societat que volia un pacte entre Catalunya i Espanya per a més autogovern, però que no estava articulat electoralment ni representat simbòlicament en els mitjans.

Berta Barbet abans feia una reflexió interessant que era que polarització també vol dir més opinions, més pluralitat i més visions contraposades, de manera que no ha de ser necessàriament negativa. Per contra, associem aquesta polarització a un fet estrictament negatiu... Com ho veu? Creu que sobrecarreguem les tintes?

B.B. — El problema principal és que barregem moltes coses i acabem fent un mal diagnòstic que ens porta a solucions errònies. Hi ha dinàmiques de polarització molt preocupants en aquests moments, sobretot les que estan relacionades amb la manera com es gestiona tot aquest conflicte. Una part molt important del motiu pel qual el conflicte està tan mal gestionat és la negació pròpia del conflicte. Això té a veure amb un discurs polític que ha posat l’assoliment del consens com a principi únic que ha de guiar la política: tot ha de generar una espècie de benefici generalitzat.

Però, des del meu punt de vista, això és una utopia. A l’hora de la veritat, el que veiem és que les societats no funcionen d’aquesta manera. El fet de no voler reconèixer que la societat està plena de conflictes; aquesta negació i sublimació del consens com a principi únic sobre el qual s’ha d’actuar ha fet que molta gent acabi percebut les diferències d’opinió com a una amenaça i no com un fet saludable que demostra que no tots pensem de la mateixa manera.

En conseqüència, es genera una espècie de reacció en contra de qui pensa diferent que, en alguns casos, és molt perillosa. De fet, tot el que va passar el 6 de gener del 2021 és una bona demostració de com aquesta negació, entesa des de la idea que en tot conflicte hi ha diferents punts de vista i no tothom ha de pensar com nosaltres, pot arribar a portar a una deslegitimació de l’altra i, si la deixes coure prou temps. I d’aquesta manera, es posa en perill el funcionament mateix de l’alternança i l’elecció democràtica de les institucions.

En aquest sentit, la polarització actual té dinàmiques molt preocupants, però no perquè hi hagi veus molt diferents parlant, sinó pel to amb el qual aquestes veus es parlen entre elles, la negació de la legitimitat que ens fem constantment en les apel·lacions i els atacs

“Hi ha determinades elits que fomenten la idea que qualsevol persona que opini diferent en realitat el que està fent és atacar la identitat de l’altre”

personals en comptes del debat d’idees que es podria fer de manera raonable.

Queda molt clar el seu posicionament. Miquel Urmeneta, ens hem de preocupar per aquesta polarització?

M.U. — Em sembla que té a veure amb la maduresa i, precisament li vau dedicar un especial. Penso que una societat madura seria capaç d’incloure en el seu si discrepàncies d’opinions com un fet normal. Però, des del meu parer, hi ha determinades elits que fomenten la idea que qualsevol persona que opini diferent en realitat el que està fent és atacar la identitat de l’altre.

Distingir aquests dos plans seria molt propi d’una societat madura, d’una societat com la que som o hauríem de ser o ens agradaria ser. És a dir, el fet que el centre polític estigui desapareixent, que la socialdemocràcia estigui en crisi i també els conservadors, amb les forces reaccionaries que, una mica, van captant la seva força... Tot això no em sembla que siguin símptomes d’una societat madura.

B.B. — Hi ha hagut moments i, sobretot, societats que han incorporat més i millor el respecte cap al que pensa diferent... També que han normalitzat més els drets de les minories i la seva capacitat de poder frenar la voluntat de la majoria en alguns contextos. Segurament estem en una societat que està molt poc treballada pel que fa a la cultura democràtica, a nivell d’un debat productiu que permeti agafar els problemes que podem tenir tots en el nostre dia a dia i busca’ls-hi solució. I això, clarament, si escoltem el debat polític que tenim ho trobem molt poc. Per tant, no sé si ens estem trobant en una societat madura, però està clar que tenim problemes enquistats que no s’estan gestionant la qual cosa explica l’emergència de certs partits, els quals no proposen solucions sinó una reacció d’odi contra els grups que tenen a disposició. I això no només és negatiu per a la convivència, sinó que ho és per tot.

Per acabar, sempre demanem una menció a la qüestió dels valors apel·lant a quins valors caldria per fer el debat d’una forma més assossegada. Com hauríem d’encarar aquest debat sobre la polarització?

“Tots contribuïm al debat públic. Els mals comportaments dels altres no ens eximeixen d'intentar contribuir a que la dinàmica no sigui negativa”

M.U. — Jo tinc dos valors clars. Un seria el coratge, i un altre la tempraça o la moderació. Sobre coratge, recordo anys enrere amb l'anterior president del Parlament de Catalunya, Joan Rigol, vam tenir una petita trobada més o menys informal on assegurava la importància de la valentia per fer la primera passa per apropar-te a aquell que no pensa com tu. Això requereix coratge, ja que el que fa el pas primer és el que pot quedar en evidència. Per això penso que s'ha de ser valent, tenir coratge

i no culpar els altres de les teves pròpies mancances, sinó responsabilitzar-te a tu mateix del que has de fer. Tots els problemes de la societat no responen a allò que han fet els altres.

Pel que fa a la tempraça, aquesta és per no sobre-reaccionar. Per eixamplar aquest espai que hi ha entre l'estímul i la nostra resposta. Aquest també és un moment de llibertat i moderació molt propi de la societat madura. Cal ser lliures i superar els impulsos, els instints.

B.B. — A part dels dos que hem mencionat, coratge i tempraça, afegiria el valor de l'empatia i la responsabilitat. És molt important enfocar qualsevol debat i qualsevol conflicte intentant entendre els punts de vista de les altres persones. No podem assumir que els altres tenen les posicions que tenen per motius de maldat o de desinformació, sinó que s'ha de comprendre d'on surten les seves idees, buscar una mica l'experiència personal que han viscut els altres... Penso que l'empatia és el millor valor del que partir per respectar als altres i poder tenir un debat que sigui productiu.

“S'ha de ser valent, tenir coratge i no culpar els altres de les teves pròpies mancances, sinó responsabilitzar-te del que has de fer”

I, finalment, pel que fa al valor de la responsabilitat, ja sabem que hi ha gent que s'aprofitarà i explotarà la situació i que generarà dinàmiques de polarització. Crec que hi ha un instint d'excusar-se per no actuar de forma correcta quan algú altre no esta actuant correctament. Cal entendre que tots hi posem una gota, en el debat públic, i que, per tant, els mals comportaments dels altres no ens eximeixen d'intentar contribuir a que la dinàmica sigui positiva i no negativa.

GENT AMB VALORS

“Cal conservar els patrimonis dels quals no es fa càrrec ningú”

ReStructure Heritage és una iniciativa que pretén reconnectar-nos amb el patrimoni cultural i que ha guanyat el primer premi Jaume Ciurana per la seva feina de reconstrucció del patrimoni alhora que promou valors educatius sorgits des del voluntariat. Irieix Costa és arquitecte, estudiant de doctorat i un dels seus fundadors.

REDACCIÓ

Quin és l'origen de Restructure Heritage?

Bé, nosaltres comencem aquesta iniciativa l'any 2017 quan els tres fundadors comencem un màster en Conservació i Patrimoni. Tots tres estàvem interessats en la conservació del patrimoni arquitectònic més enllà dels monuments. Vam detectar que hi havia tot un patrimoni oblidat del qual no es fa càrrec ningú i que no rep ajudes... és el que nosaltres anomenem patrimoni anònim o oblidat. De manera que vam decidir posar fil a l'agulla.

I de quina manera podem ajudar a aquest patrimoni anònim?

A banda del poc o escàs finançament que rep el patrimoni anònim, mentre fèiem el màster ens vam adonar que la part tècnica de la conservació de patrimoni s'estudia massa des de les aules. És a dir, tot és molt teòric i hi ha una manca de coneixement pràctic, per exemple, de com conservar un fresc... Partint d'aquesta situació, vam intentar lligar aquestes mancances. El resultat va ser crear unes aules *in situ* per fer que tot aquell patrimoni arquitectònic que no rep cap ajuda siguin les nostres aules i, a partir d'aquí, mirem com conservar aquest patrimoni d'una manera pràctica.

Ens podries fer cinc cèntims dels projectes amb els que esteu treballant?

Ens centrem molt en l'àmbit local, especialment a la província de Girona, però treballem amb voluntariats internacionals. De moment, hem fet algunes

intervencions a comarques gironines, sobretot de conservació de patrimoni industrial, patrimoni de la pedra seca... o la conservació d'una petita església.

Que hi hagi voluntaris vol dir que l'interès hi és...

Exacte. El que potser falla és que no hi ha tants recursos per conservar-ho tot. Nosaltres el que defensem és que potser no cal dedicar recursos a uns certs monuments o a un patrimoni molt conegut, que sol ser un patrimoni litúrgic o aristocràtic, sinó que cal conservar el patrimoni que forma part de la història d'un poble, municipi o regió i del qual no es fa càrrec ningú.

Si deixem de donar valor als patrimonis més locals, el que fem és deixar de banda el patrimoni que forma part de la nostra història?

Si, al final, potser un castell o una església sí que forma part de la història, però potser no representa el total d'un moment concret cronològic. És a dir, el castell n'explica una petita part, la més noble, però en aquell moment hi havia tota una massa social que convivia i que ho feia en unes estructures, en unes cases que feien servir una certa infraestructura que realment conta molt bé la realitat d'aquella època. I tot això és el que normalment no rep gaires diners per ser conservat o no es conserva directament. I aquí és on nosaltres insistim.

Com us sembla que ens hem de relacionar amb els edificis històrics o els hem de tenir presents?

Aquest és un exercici una mica difícil. Si cada dia passes per davant d'un lloc, d'un edifici antic, el tens molt integrat a la teva retina i al teu cervell i al final no li dones la importància que potser sí que hauria de tenir. Pensem que és molt important portar a un voluntariat internacional o extern al municipi en qüestió, ja que quan hi ha un interès les persones ens acostumem a fixar o li donem un valor afegit a tota aquesta massa que potser no valorem pel fet de passar-hi cada dia per davant. Cal promoure aquests camps de treball voluntaris externs per tal de fer que la mateixa societat d'aquella regió pregui consciència del que té.

Quins són els valors que us mouen?

Promoure l'educació a través del voluntariat i la massa social per conservar el patrimoni.

MONOGRÀFIC

Estem desorientats?

Qui es beneficia de la confusió de la nostra societat? Com podem aprendre a discernir el que és rellevant de debò? Com podem trobar el camí?

ENTREVISTA

“Abans pensàvem que sabíem. Avui ja no sabem”
Gilles Lipovetsky

OPINIÓ

Marc Amorós
Les egonotícies ens confonen

OPINIÓ

Juan C. Siurana
Una brúixola per orientar-nos

OPINIÓ

Gregorio Luri
Reivindicant la fe d'Abraracúrcix

ENTREVISTA

“La desorientació es combat amb prudència i pensament crític”
Susana Pérez Soler

Dibuixant sobre el tema

TONI BATLLORI

Estem desorientats?

GILLES LIPOVETSKY

“Abans pensàvem que sabíem. Avui ja no sabem”

L'aclamat filòsof i sociòleg francès Gilles Lipovetsky, autor de *La cultura-món, una resposta a la societat desorientada* (Anagrama), reivindica l'orientació dins del pla ètic i moral.

MARIA D'OUTREMONT / ORIOL TORO**Sabem cap a on anem?**

Cada vegada ho sabem menys. Des del segle XVIII, hem desenvolupat ideologies fundades sobre la idea del progrés, creient que els homes podem entendre i comprendre el sentit de la història i que aquest és racional, és a dir, que segueix el camí cap a la llibertat, la pau i el benestar. Això ho trobem, evidentment, amb Condorce –filòsof, científic, matemàtic i polític francès del segle XVIII–, amb Aguste Comte, amb Marx... però ara ja podem dir que el segle XXI ha desmentit aquesta visió. Hi ha hagut dues guerres mundials que han trencat la idea que la història anava sempre cap a millor, tenim una crisi climàtica, una nova guerra... Però alhora hi ha un discurs californià de les noves tecnologies i la robòtica que imaginem un futur feliç i radiant.

I aquest optimisme no és real?

És que aquest optimisme no para de ser derrotat. En particular, amb la crisi climàtica, que podria provocar danys considerables. Vivim amb una incertesa enorme. La crisi climàtica i ecològica ha introduït una indeterminació important en la història i en

el futur. I també hi ha la crisi migratòria, que posa la societat en compromisos terribles amb milers de morts cada any. Com s'ho faran les democràcies per assumir aquest xoc migratori? Tot això està lluny d'acabar... Passa el mateix amb les epidèmies, que pensàvem eren cosa del passat, com la guerra... El final de la guerra freda no ha obert un món de pau, sinó un món de guerra.

Vivim en una societat desorientada?

No tenim ni idea de com evolucionaran les coses. Podem dir que, sobre el pla geopolític o climàtic estem en un món d'una desorientació total. A tot això s'hi suma una crisi permanent de subjectivitat. És a dir, ja no seguim les tradicions. Cadascú és cridat a comandar la seva pròpia existència. És cert que això porta moltes coses positives, particularment a les dones, que poden decidir per elles mateixes. Però al mateix temps la vida esdevé costosa. La paradoxa és que l'evolució de la tecnologia no condueix a una existència personal més rica, sinó que, de fet, no acabem de saber del tot què és el que en fem, sobretot en l'àmbit laboral. És el que Zygmunt Bauman anomenava *món*

fluid, tot i que no estic gens d'acord amb la metàfora. No crec que sigui fluid ni líquid. Les coses canvien, però la metàfora no és del tot bona.

I quina seria la metàfora bona?

Bé, n'hi ha moltes. Penso que és un moment... diria que de desorientació, un món d'inquietud, d'ansietat, d'inseguretat... Bauman ho sabia; és, simplement que el concepte no em sembla bo. En el món avui hi ha tantes coses brutals, que passen de veritat, i, en canvi, quan parlem de líquid sembla que tot està permanentment en evolució... Mireu la guerra a Ucraïna: ningú ho pensava, ningú, i és brutal, és molt fort! Estem en una successió de catàstrofes molt feaents: fa bon temps i al cap de dos dies hi ha tsunamis i huracans que devasten regions senceres, pobles... i hi ha ciutats que queden devastades! No podem dir que la societat és líquida. No podem dir que estem en una hipermodernitat líquida sinó caòtica i plena d'inseguretat.

Som conscients de la desorientació?

Gran part de la gent està desorientada.

Estem desorientats?

Potser no en el terme que acabo d'utilitzar, però si reprenem figures com els pares, per exemple, diria que sovint estan desorientats respecte als seus fills. No entenem les noves generacions. Tampoc estic segur que el terme *desorientació* sigui el que té més interioritzat la població. Penso que el que està més interioritzat és el terror, la por, la inseguretat... Dubto de si, ara mateix, *desorientació* és la paraula. La gent està en un estat més fort. Les persones estan inquietes i hi ha una por per l'endemà, però això no és nou. La por, segons l'experiència antropològica, pot ser eterna. El problema és que hem produït discursos que ens prometen un futur millor. Potser el que vindrà serà millor, no ho sé, no ho sap ningú. Aquesta és la qüestió. Abans pensàvem que sabíem, però avui ja no sabem.

A què es deu la desorientació global que pateix la nostra societat?

Hi ha molts elements d'incertesa que generen desorientació. És el que comentava: hi ha la guerra, la inflació, la crisi del gas, l'electricitat, la catàstrofe climàtica. Bé, tot això no és que sigui gaire festiu... Després del segle XVIII, hi ha hagut revolucions, dramemes socials, misèries, crisis econòmiques, guerres... Però abans hi havia tota una part de la població que tenia una relació amb la Cristiandat, que organitzaven els esperits de mentalitat. Avui, el cristianisme no ha mort, però ja no és suficient per forjar una creença forta dins la nostra vida o en relació amb el nostre comportament. Ja no tenim ideologia històrica, sinó que vivim en un present carregat de por.

Estem desinformatos?

Sí, i tant. A veure, els problemes amb la informació són evidents. Ho veiem amb les *fake news* i a les xarxes socials tenim una multitud de notícies falses que es difonen pel món i que escampen informacions completament delirants. Però, quin és l'impacte real d'aquestes notícies? No és del tot cert que tots els ciutadans estiguin atrapats per les notícies falses. Prenent l'exemple de la crisi del coronavirus: hi ha hagut *fake news* sobre el tema de les vacunes, però, globalment, la població s'ha vacunat. No hem de prendre les notícies falses com que tot és una bogeria, tot i que sí que són un risc. Les xarxes socials ens proporcionen continguts que ja sabem, un tipus de discurs que

“Avui el cristianisme no ha mort, però ja no és suficient per forjar una creença forta dins la nostra vida o en relació amb el nostre comportament. Ja no tenim ideologia històrica, sinó que vivim en un present carregat de por”

PENSADOR DE LA SOCIETAT EFÍMERA

Nascut a Millau, França, l'any 1944, Gilles Lipovetsky és un filòsof i sociòleg reconegut mundialment com a pensador postmodern per la seva anàlisi de la modernitat, que, segons ell, representa la ruptura amb el marc de la tradició.

Ha estat professor de filosofia al Lycée d'Oranfe i al Lycée Emmanuel Mounier de Grenoble.

També és autor de diversos assaigs, entre els quals destaquem *L'era del buit* (2006), *L'imperi de l'efímer* (2006), *Els temps hipermoderns* (2006, amb Sébastien Charles), *La pantalla global* (2009) o *La cultura-món: resposta a una societat desorientada* (2010); aquests dos últims escrits conjuntament amb Jean Serroy.

Estem desorientats?

ens reconforta i ens dona certa seguretat interior. Però això no és desitjable. Alhora i, finalment, hi ha moltes persones que no volen estar ansioses, per això, ja no s'informen per l'ecosistema mediàtic que contribueix a aquesta ansietat i desorientació. La gent ja no sap on va, la gent està perduda.

Qui són els beneficiaris principals de la desorientació social?

Jo no proposaria la qüestió en aquests termes. Perquè aquesta pregunta fa pensar que hi ha un complot. I això, jo ho rebutjo. M'oposo a les teories conspiratives. La història continua i cal evitar pensar que aquesta crisi d'orientació està manipulada o controlada per companyies, multinacionals, etc. No comparteixo aquesta visió.

Hi ha algun remei per la desorientació?

Bé, aquesta és una qüestió extremament difícil. Davant d'aquest fenomen tu pots tenir discursos amb una orientació completament diferent. Però penso que la grandesa que hem de desenvolupar en el món actual és la de l'educació. Amb això no estic dient que l'educació solucioni tots els problemes, però estem menys desorientats quan tenim claus per entendre i comprendre el món. També quan tenim una formació que ens permet adaptar-nos. No crec que puguem constituir un tipus de consell que garanteixi que viurem en un món tranquil, perquè un món obert com el nostre és forçosament d'ansietat i, probablement, això és inevitable. La por ha existit sempre en la humanitat i no la suprimirem ara. Només estem al principi del segle i, si continuem així, no sabem com es desplegaran les coses d'aquí a cinquanta anys.

I doncs, la cultura és la solució?

En primer lloc, cal evitar els discursos anti-elits; no hi haurà solució a la crisi climàtica sense les elits científiques, sense els enginyers, els investigadors, els laboratoris, les universitats... Sense ells com desenvoluparem energies solars o eòliques? En segon lloc, cal invertir en educació, en tecnologia i en qualitat democràtica; són elements que hem de defensar. També penso que a les escoles cal desplegar-hi activitats creatives: les arts en general o la manera de crear la passió no ens faran eliminar

l'ansietat però sí que donen un sentiment de felicitat.

Patim una pèrdua de valors?

No. No estic d'acord amb aquesta consideració i ho penso des de fa molt de temps. Hi ha la idea que a l'Occident modern, democràtic i capitalista ja no hi ha valors o que la gent ja no creu en res, sinó que només pensa en ella mateixa, a enriquir-se, a consumir, tot plegat amb un egoisme abismal. Hi ha molta benevolència, fins i tot diria que no n'hi havia hagut mai tanta. Les associacions continuen i, davant de les catàstrofes, la gent es mostra solidària. Potser no tant com la consciència moral ho desitjaria, però hem de deixar d'idealitzar el món, que és com és. En tot cas, la indignació moral no està morta del tot: la situació de les dones a l'Afganistan o a l'Iran suscita l'empatia i la solidaritat. I això què vol dir? Doncs que els valors no estan morts. Potser que es tradueixin de manera insuficient, però és normal, perquè els valors són un ideal, no són reals. Cal deixar de creure que estem desorientats de manera total sobre el pla ètic.

“Hi ha molts punts on tenim molta certesa, però sempre parlant des del pla moral. Ara bé, en el pla global no hem de veure la desorientació com si estiguéssim paralitzats”

Però, aleshores, no estem desorientats?

Hi ha problemes a la nostra democràcia, és clar! Però són punts de conflictes. Això no vol dir que les persones estiguin desorientades. Com vostè sap, en segons quin país, la qüestió del dret a l'avortament s'ha posat en dubte. Hi ha gent favorable a l'avortament lliure i d'altra que hi és hostil, però tant en un costat com en l'altre hi ha certituds. Els que, tant homes com dones, són favorables a l'avortament ho són de manera convençuda. Prenent aquest exemple, no hi ha incertesa ni desorientació.

És a dir, hi ha una desorientació global però no personal.

Sí, la desorientació la trobem a escala global, però en la vida i el dia a dia continuem amb moltes conviccions. La dinamització de l'individualisme no és sinònim d'una generalització o banalització dels valors. Tots sabem que els crims són horribles. Qui està a favor del maltractament de dones, animals o de l'explotació infantil? Ningú! De manera que hi ha molts punts on tenim molta certesa, però, sempre, parlant des del pla moral. Però en el pla global no hem de veure la desorientació com si estiguéssim paralitzats.

Podria especificar la diferència entre confusió i desorientació?

En la confusió, les idees o les coses es barregen; tot és una barreja. La desorientació no és exactament això, sinó que és el sentiment d'estar perdut, de no saber. La confusió: podem estar confusos, però amb una certa creença on tot es barreja i no és forçosament propera a la desorientació.

Ens manquen referents?

No hi ha una manca de referents, sinó que n'hi ha molts. L'univers hiperindividualista és un món on els referents estan en conflicte. Això provoca una desorientació. Ara mateix no vivim en un món tan jeràrquic com abans on la tradició era qui manava. Vivim com els nostres pares, com els nostres avis i no ens fèiem gaires preguntes. Avui hi ha una multitud en tots els dominis de referents. I com els triem? Aquí és quan apareix la desorientació. Fa uns dies feia una conferència dels problemes del moviment #MeToo i molts assistents deien que els homes

Estem desorientats?

estan desorientats per saber com han de parlar a una noia. Si m'apropro a una noia, és que soc un mascle? Quina actitud és la bona per a un noi que vol embolicar-se amb una noia? Avui hi ha homes que es qüestionen si convidar la noia que els agrada està bé o no. Abans hi havia uns quants codis i prou, avui n'hi ha molts. Els codis també són figures de la desorientació.

Què és la cultura-món?

És el fet d'estar sobre un planeta que comparteix axiomes idèntics, però que, al mateix temps, no suprimeix els conflictes. I la cultura-món és el món en el qual la tècnica, l'individualisme, els mitjans de comunicació... estan presents per tot arreu, i acceleren la rapidesa de relacions entre les nacions. Altres vegades, si esclatava una epidèmia a la Xina, l'epidèmia es quedava allà. Avui, en dos dies, amb els avions, el virus passa de Xangai a Barcelona. La cultura-món és un món d'interconnexió, però alhora, desconnecta la cultura de la força interior de la tradició.

I aquesta cultura-món contribueix a la desorientació?

I tant! Des de fa milers d'anys, des del Paleolític, els homes s'han organitzat amb tradicions fortes que, d'alguna manera, han assegurat la humanitat en contra la desorientació. La tradició dona una certitud. No s'interroga. Però ara, la cultura-món és un món hipermodern que fa recular el sentiment de tradició i multiplica els referents i la informació pel bé d'alguna cosa. Avui la cultura de les persones passa per les xarxes socials. Ara els joves, siguin on siguin, tenen accés a un món obert i no han d'estar necessàriament vinculats a un món tancat com l'anterior. La cultura-món –del món de la tecnologia, de la democràcia, de l'individualisme– és al cor de la desorientació.

La cultura ens aliena o ens centra?

Això depèn de quina. Hi ha el risc que la cultura de consum sigui massa invasiva. Avui ja no ens domina la cultura religiosa, sinó la del consum. I aquesta cultura del consum –de pel·lícules, de viatges, d'imatges...– és

una cultura de passivitat, una cultura mercantil. Això no implica que sigui un horror absolut, però diguem que no pot representar l'ideal de la cultura que ens ha de conduir a la creativitat, a la innovació, a l'autonomia...

I què cal fer per centrar-nos?

Cal educar cap a una cultura que susciti a la reflexió. A l'escola cal afavorir la diversificació dels gustos amb les pràctiques artístiques. Els nens són el mirall dels pares i l'escola hauria de fer-los conèixer un altre món. Cal entendre que la cultura té un rol major.

Cal canviar el món o l'hem de recivilitzar?

Aquí et diria que, per recivilitzar-lo, cal canviar-lo. No serà per un conjur moral en els aspectes de la virtut que recivilitzarem el món. Cal que el fem canviar. Em contraposo contundentment a la idea que el futur descansa sobre els valors de la gent amb només el seu comportament ètic. Cal canviar-lo. No hi haurà solució sense la innovació.

Estem desorientats?

MARC AMORÓS

Periodista expert en *fake news* i creatiu audiovisual

LES EGONOTÍCIES ENS CONFONEN

El setembre del 2022 Televisió Espanyola va estrenar un programa de debat sobre temes socials titulat *La gran confusión*. Sense entrar en detalls sobre el contingut, el títol descriu molt bé la situació que vivim els ciutadans que consumim informació.

Patim una era de confusió informativa. Tenim més informació que mai i alhora estem molt desorientats. Al món, un 63 per cent de les persones creuen que la gent ja no és capaç de saber quines notícies són reals i quines falses. I aquest és el primer de tots els triomfs de la desinformació: fer-nos desconfiar de les notícies és el primer pas per fer que les seves mentides tinguin èxit.

L'excés d'informació, un problema

El segon és embotir el flux informatiu i accelerar-lo fins a un ritme impossible de seguir tant per volum com per velocitat. L'excés d'informació és també una manera excel·lent de desorientar-nos. I no només l'excés de notícies, també ho és la permissivitat de l'ecosistema digital d'informació actual per facilitar la difusió de tota mena de tesis i afirmacions encara que entrin obertament en contradicció amb els fets o les evidències científiques. Igualar les opinions als fets en nom de la llibertat d'expressió fa que la informació deixi de ser un instrument per difondre coneixement i es converteixi en la punta de llança de relats emocionals alternatius (i falsos) que busquen emmarcar la realitat d'acord amb una ideologia i uns prejudicis en lloc de fer-ho en consonància amb uns fets veritables.

La velocitat de les notícies i el bombardeig constant d'informació nova afavoreixen també les mentides

informatives en tant que aconsegueixen robar-nos el temps que necessitem per armar el nostre pensament racional i ens condemnen a un comportament impulsiu i passional. I com bé sabem tots, les emocions són més ràpides que els pensaments. Per això, les notícies falses criden més l'atenció i es viralitzen fins a set vegades més de pressa que les notícies amb informació veritable. El filòsof Byung-Chul Han apunta que, en la societat actual, "la informació ja no té estabilitat temporal perquè viu constantment de l'atractiu de la sorpresa i això fa impossible aturar-nos en les notícies i ens provoca inquietud".

Informació a la carta

El tercer dels triomfs de la desinformació a l'hora de desorientar-nos és la seva capacitat de personalitzar les notícies a les xarxes socials. Avui dia, les notícies han deixat de ser "per a tothom" per passar a ser "de cadascú". L'ús de les dades personals permet a les plataformes tecnològiques oferir-nos la informació que consideren més adient als nostres gustos, fet que dibuixa un escenari que potencia la nostra confusió perquè no tots rebem les mateixes notícies i dinamita l'espai públic. Eli Pariser, autor de la idea del *filtre bombolla*, ho expressa així: "La personalització algorítmica de la xarxa està destruint l'esfera pública. La nova generació de filtres d'internet es fixa en els nostres gustos i crea un univers únic d'informació per a cadascú de nosaltres".

La individualització de la informació comporta la mort del consens social i dificulta la capacitat d'orientació com a col·lectiu. L'historiador Yuval Noah Harari sosté que l'espècie humana governa el món gràcies a la seva capacitat d'inventar històries que ens permeten cooperar amb agilitat a gran escala. Són històries que acceptem com a reals per constituir-nos en societats com ara

Estem desorientats?

la religió, les nacionalitats o els diners. Perquè això funcioni aquestes històries han de ser compartides i acceptades de forma col·lectiva, fet complicat en l'actual ecosistema informatiu on totes les notícies són possibles.

La personalització de la informació dificulta que hi hagi un consens i fa cada cop més impossible que tots acceptem el mateix com a veritat. An Xiao Mina és una tecnòloga experta en comunicació viral i, en la seva opinió, aquesta falta de consens “possibilita que ens fragmentem com a societat i que la desinformació es propagui de manera més efectiva perquè sempre hi haurà algú que trobarà en aquestes notícies falses una informació que s'ajusta a la seva manera de veure les coses”. A Espanya, per exemple, sis de cada deu persones creuen que la gent només busca informació que confirmi la seva opinió.

Aquesta és una de les conseqüències principals d'una societat desorientada: la dificultat per prioritzar un jo col·lectiu davant d'un jo individual. Les notícies han deixat de construir un relat per unir una comunitat i han passat a potenciar la nostra opinió individual oferint-nos informació i desinformació feta a mida que ens fa creure que la nostra visió és l'única veritat possible. El sociòleg Manuel Castells afirma que “vivim en una *mass self-communication*”, és a dir, en una societat de la comunicació massiva basada en el jo.

La informació *selfie*, al contrari del que podria semblar, ens desorienta perquè fa que la informació perdi importància en l'espai públic i passi a ser consumida i difosa en espais privats. Aquesta desintegració de l'esfera pública fa que la nostra atenció es distregui i, en lloc de centrar-se en qüestions rellevants per a la societat en conjunt, es focalitzi en informacions més dedicades a alimentar el nostre ego.

Al món, el 59 per cent de les persones ja no confien en les notícies dels mitjans de comunicació. Davant d'aquesta realitat, l'era de la confusió i del descrèdit informatiu ha instaurat una dictadura de les egonotícies on només

donem validesa i credibilitat a les informacions que reafirmen el nostre jo individual. Dit d'una altra manera, les notícies ens desorienten perquè han deixat de ser el lloc on els individus anaven a buscar informació per convertir-se en el lloc on anem a buscar confirmació.

La tribalització informativa

La desorientació informativa és tan manifesta que ens està impulsant a prioritzar les egonotícies a la recerca de certeses i a relacionar-nos només amb persones que comparteixen les nostres mateixes opinions. Aquesta tribalització informativa, en lloc d'ajudar-nos a conèixer millor la realitat, ens porta a lluitar per imposar la nostra veritat i a desenvolupar una incapacitat per escoltar els altres que ens condemna a una radicalització individual i a una polarització social d'una insensibilitat manifesta.

Les egonotícies, encara que ens sembli que ens fan de brúixola, no ens ajuden a orientar-nos, ni a comprendre millor el món ni tampoc a prendre decisions millors. Simplement ens regalen un relat creador d'identitat que ens impulsa a ignorar els fets que no encaixen en la nostra egohistòria i ens condemna, com apunta Byung-Chul Han, “a una compulsió autopropagandística d'adoctrinar-se amb les pròpies idees”. I d'aquesta pulsio egoinformativa se'n beneficien teories negacionistes, conspiranoiques o alternatives que, disfressades d'autoajuda o d'una voluntat de servei en nom d'una veritat oculta, ens venen explicacions o solucions fàcils a problemes complexos, posen en perill la convivència conjunta en nom d'una falsa veritat revelada i ens condemnen a una guerra per la imposició d'una visió del món en nom de les notícies i a una pèrdua d'empatia social que fa cada cop més difícil crear col·lectius orientats i responsables.

Marc Amorós és periodista i creatiu audiovisual, autor dels llibres *Fake News. La verdad de las noticias Falsas* i *¿Por qué las Fake News nos joden la vida?*

Estem desorientats?

JUAN CARLOS SIURANA

Professor titular de Filosofia Moral a la Universitat de València

UNA BRÚIXOLA PER ORIENTAR-NOS

Des que, l'any 2003, vaig publicar el meu primer llibre titulat *Una brújula para la vida moral*, el meu pensament ha anat encaminat a construir una brúixola per orientar el desenvolupament moral de les persones i les societats.

Una brúixola és diferent d'un mapa i una guia. Crec que cal tenir clara la distinció. Un mapa reproduïx tot el que et pots trobar pel camí; una guia et fa comentaris sobre el que hi ha al mapa i t'indica, per exemple, on considera que hi ha un perill i on un lloc valuós, i, a més, et pot dir com superar els perills per arribar a un lloc que, qui ha redactat la guia, considera bonic. Però una brúixola té una altra comesa: t'assenyala on és el nord perquè puguis orientar-te bé i seguir el millor camí per a tu.

En l'àmbit de l'orientació vital, un mapa i la seva guia corresponent et marquen el camí que pretén conduir-te a la felicitat, mentre que una brúixola t'indica quins trets hauries de desenvolupar per actuar amb justícia pel camí. La felicitat té a veure amb assolir la pau i l'harmonia interior, mentre que la justícia té a veure amb assolir la pau i l'harmonia amb els altres.

Per a molts filòsofs i filòsofes al llarg de la història, és impossible aproximar-se a la felicitat sense fer-la compatible amb la justícia. Jo també ho crec, perquè és difícil pensar que una persona pugui aconseguir l'harmonia interior sense aconseguir l'harmonia amb els altres. I, finalment, encara que penso que cadascú ha de buscar el seu camí cap a la felicitat, també crec que és responsabilitat dels filòsofs i filòsofes oferir brúixoles per indicar-nos com desenvolupar un caràcter just d'acord amb la raó que tots compartim.

En què consisteix la brúixola que proposo?

Al meu llibre que he esmentat abans, em vaig basar en el pensament del filòsof alemany Karl-Otto Apel per dissenyar el primer esbós de brúixola. Aquest esbós s'ha anat completant amb publicacions posteriors, on he treballat sobre la història de l'ètica i les ètiques aplicades.

Actualment, la brúixola que proposo et demana que desenvolupis tres capacitats: la capacitat per autocomprendre't; la capacitat per fonamentar judicis en un diàleg amb els afectats; i, per últim, la capacitat per dur a terme, amb altres, els projectes de justícia acordats en comú.

A continuació t'oferiré sis consells que conté aquesta brúixola, que tenen com a objectiu desenvolupar les capacitats abans esmentades:

Primer: Comprèn qui ets comprènent les metes que persegueixes i els factors de la teva història personal que podrien haver influït a fer que t'inclinis per aquestes metes.

Segon: Escolta i comprèn el que les persones amb qui et relaciones diuen de tu quan parlen sincerament i, de manera especial, quan tracten de posar-se al teu lloc. Comprèn també les altres persones amb qui et relaciones tractant de posar-te al seu lloc.

Tercer: Quan reflexionis, fes-ho en forma de diàleg, intentant posar-te d'acord amb tu sobre les metes que et convé perseguir. Aleshores distingeix les metes que són només teves, lligades a la teva idea de felicitat, de les metes que són universals, que totes les persones haurien de seguir, lligades a la idea de justícia.

Quart: Determina el que és just en referència al que s'acordaria per consens en un debat ideal en què hi hagués presents tots els afectats per cada problema dialogant en condicions d'igualtat.

Estem desorientats?

Cinquè: Guia't a la pràctica per principis que tots els afectats podrien acceptar.

Sisè: Assumeix la teva part de responsabilitat per les conseqüències de les accions col·lectives en què participes.

La lectura de *best-sellers d'autoajuda*

L'any 2018 vaig publicar un llibre titulat *Felicidad a golpe de autoayuda*. En aquest nou llibre, vaig abordar el fenomen dels *best-sellers* d'autoajuda. Em cridava l'atenció que aquests llibres tinguessin vendes milionàries i em va resultar apassionant comprendre per què són tan atractius. El meu objectiu era analitzar, classificar i comentar-ne el contingut.

Entenc com a "llibre d'autoajuda" el que provoca la sensació, en la persona que el llegeix, de ser ajudada per orientar la seva vida. Però sentir que un llibre t'està ajudant no vol dir que t'estigui ajudant de debò; alguns poden estar causant danys a les persones que els llegeixen sense que se'n adonin.

Després d'analitzar aquests llibres em va resultar preocupant comprovar en quin grau s'havia instaurat a la nostra societat el pensament positiu segons el qual, si creus que pots aconseguir alguna cosa, l'aconseguiràs. Es tracta d'un pensament màgic que acaba culpabilitzant les víctimes, perquè els diu que, si no tenen èxit a la vida, és perquè no ho han desitjat prou. Genera individualisme i tendències depressives a la població.

En aquell llibre vaig classificar els tipus de llibres d'autoajuda en deu categories. La primera conté els llibres que se centren en el pensament positiu, però altres categories aborden temes com els següents: la forja de l'autoestima, les relacions de parella, l'educació dels fills, la interacció amb altres persones, l'èxit econòmic, la salut, l'espiritualitat o la filosofia.

Una manera d'orientar la població en la lectura d'aquests llibres és indagar-ne les fonts, revisar-ne els arguments i, si escau, revelar les mentides o els errors científics que puguin contenir. Això pot ser motiu suficient perquè un lector o lectora intel·ligent prengui o no la decisió de seguir les seves indicacions.

Personalment, penso que un mateix llibre pot ajudar algunes persones i causar danys en d'altres; dependrà de l'actitud amb què cadascuna el llegeixi, de la seva capacitat crítica per prendre el que és valuós i rebutjar el que és nociu, i de la seva prudència per aplicar-ho a la seva vida.

Per això, la manera d'orientar la població en aquest camp no rau a separar els llibres d'autoajuda en dues cistelles –els que ajuden i els que no–, sinó que cal oferir una brúixola que permeti fer una lectura assenyada dels seus continguts.

Orientar-se en un món d'*influencers*

En l'entorn digital que impera en els nostres dies, les noves persones de referència per guiar la població en els seus petits i grans problemes vitals no són només els

autors i les autores de *best-sellers* d'autoajuda, sinó les que tenen més seguidors i interacció a les xarxes socials: els anomenats *influencers* o influenciadors, que, en alguns casos, tenen milions de seguidors.

Em sembla que, si volem construir una societat millor per a tots, necessitem amb urgència l'ajuda dels influenciadors. Aquestes persones –i, en alguns casos, organitzacions– s'han guanyat l'interès del públic, i és important aportar idees beneficioses per a la societat. La brúixola els pot ajudar.

Al meu llibre *Ética para influencers*, publicat el 2021, vaig defensar que el benefici principal que poden aportar a la societat és que desenvolupin amb sentit ètic aquella activitat per la qual s'han fet famosos –sigui l'esport, la música, la moda, els videojocs o qualsevol altra–; és a dir, que sàpiguen transmetre els valors que impregnen aquestes activitats i que fan que siguin beneficioses per a la humanitat. També haurien d'advertir quan algunes facetes de les activitats esmentades poden ser perjudicials.

Juan Carlos Siurana és professor titular de la Filosofia Moral de la Universitat de València i autor de *Una brúixola per a la vida moral*

Estem desorientats?

GREGORIO LURI

Llicenciat en Ciències de l'Educació i doctor en Filosofia

REIVINDICANT LA FE
D'ABRARACÚRCIX

Hi ha maneres molt diferents d'estar desorientat. Les dues més comunes han estat la de qui ha perdut el nord i no sap on dirigir els seus passos, i la d'aquell que, creient que sap on va, no para de donar voltes. Però en el nostre temps hem inventat una variant del desorientat que podríem anomenar *desorientació narcisista*: és la de qui ha perdut un rastre que seguia i, en comptes d'intentar recuperar-lo, es dedica a contar a tothom la seva experiència emotiva de la pèrdua. Plaja intuïa ara fa just cent anys que la melmelada sentimental, en creixement imparable, ho acabaria empastifant tot, però no va poder imaginar fins a quin punt la desorientació d'alguns es convertiria en excusa per al seu exhibicionisme moral. Si estan perduts, ens diuen, és perquè no segueixen el corrent, perquè són esperits lliures, perquè...

Això de perdre's és una constant antropològica. La desorientació és la condició natural de l'home. Tan natural que no ens queda més remei que acontentar-nos a viure en el món en què vivim.

Hi ha tres coses impossibles, deia Freud: governar, educar i guarir. Efectivament, no hi ha cap manera de garantir un bon govern, una salut de ferro, un aprenentatge fàcil. Com em va dir un metge de família que em va atendre fa uns anys, "la salut és un parèntesi entre dues malalties i normalment no presagia res de bo".

Fray Luis de León escriu el següent al seu *De legibus*: "Si es pogués trobar una persona la virtut de la qual fos més gran que la virtut de la resta dels altres mortals, i fos recta i perfecta o consumada en virtuts, seria útil i just que aquesta única persona administrés la república amb suprema autoritat". Un home tan excels no necessitaria

lleis escrites per governar-nos. Les lleis prescriuen el millor per a tots, sense aturar-se a detallar el que és millor per a cadascú, de manera que no acostumen a complaure completament ningú, mentre que un governant savi proveiria el bé de cadascú en particular. Com que aquest home no existeix, per viure en comú necessitem almenys l'orientació del dret i de la prudència. La llei és l'estigma de la nostra insuficiència, però en aquest estigma hi ha la clau de la nostra naturalesa política.

No hi ha possibilitat de garantir-nos un governant perfecte, però precisament per això ens hem d'arremangar i preocupar-nos per com fer les coses el millor possible. És a dir, precisament perquè la saviesa no governa la política, som autònoms. I si som autònoms i no ens guia una autoritat infal·lible, estem sempre exposats a equivocar-nos.

El motiu de les discussions

En un dels diàlegs més bonics de Plató, *Fedre*, Sòcrates ens pregunta si, quan algú pronuncia la paraula *ferro*, pensem en coses diferents o tots pensem en el mateix. És evident que tots pensem en el mateix. Si discutim sobre si un objecte pesa tres o quatre quilos, podem solucionar les nostres diferències amb el senzill procediment de pesar-lo. Però què passa quan parlem del que és just, bo, bonic, noble, vergonyós... és a dir, de tots aquells conceptes sobre els quals s'articula la vida política? Passa, diu Sòcrates, que cadascú pensa en una cosa diferent. I normalment ho fem convençuts que tenim bones raons per fer-ho. Així doncs, són aquelles coses que no tenim manera de mesurar amb instruments objectius sobre les quals "discutim amb els altres i fins i tot amb nosaltres mateixos". Sòcrates afegeix que són aquestes qüestions sobre les quals estem més "més exposats a l'engany".

Estem desorientats?

“Té tractament aquesta desorientació? Òbviament, la nostra condició d'eruga no ens ho posa fàcil. No sabrem mai si una crisi marca una desaparició o una metamorfosi”

Si en el nostre temps la desorientació té algun perfil nou, és el del desencís amb les promeses alliberadores que ens fèiem a nosaltres mateixos des de la Il·lustració. És ben conegut aquell lament de Marx: “Els filòsofs no han fet cap altra cosa que interpretar el món, quan el que cal és canviar-lo”. Si Marx s’hagués aturat una mica a pensar les seves paraules, potser hauria conclòs que, si els grans filòsofs han dedicat tant de temps a interpretar el món, és que això no és gens fàcil. Hi ha indubtables riscos a posar-se a canviar allò que no acabem de comprendre. Després d’un allau de promeses alliberadores, descobrim que l’accés a la informació no ens fa savis; ni l’augment del benestar, feliços; ni l’autonomia –més proclamada que practicada– ens garanteix la salut dels llaços de copertinença; ni l’exaltació del desig ens fa oblidar la calor específica de la fidelitat; ni... Tenim bones raons per creure que el nihilisme és el resultat de l’intent fracassat de substituir la prudència per la ciència.

Aquest desencís es pot desplegar en tres formes complementàries.

Primera. Sempre hem sabut que les civilitzacions són mortals. El que és nou és que avui no trobem un agafador metafísic on agafar-nos a la recerca d’almenys una il·lusió d’estabilitat.

Segona. Ulrich Beck escriu a *La metamorfosi del món* que “tots sabem que l'eruga es convertirà en una papallona. Però ho sap l'eruga? Tu i jo, estimat lector, som com erugues, embolicades en la cosmovisió de la nostra existència larvària. No sabem si estem a punt de morir o, simplement, de convertir-nos en alguna altra cosa; si està a punt d'enfonsar-se el món o la nostra imatge del nostre món. I tots els nostres coneixements, tan imponents, no ens serveixen per diferenciar entre la mort i la metamorfosi.

Tercera. Al pròleg del *Capital*, Marx fa servir una metàfora obstètrica per explicar les seves intencions. “La finalitat d’aquesta obra”, diu, “és descobrir la llei econòmica que mou la societat moderna” i l’empeny cap al progrés amb la inexorabilitat de les lleis físiques. Marx creia, fermament, que estava assistint en primera fila a l’aurora del comunisme. Però va anar passant el temps i el vell món ofería més resistències del previst a desaparèixer. Era com si la realitat factual de la història s’estigués revoltant contra les lleis de la història que Marx creia haver descobert.

En aquestes circumstàncies, Antonio Gramsci va escriure aquesta curiosa anotació als seus *Quaderns de la presó* (escrits entre 1929 i 1935): “La crisi consisteix precisament en el fet que el vell no mor i el nou no acaba de néixer [...]. En aquest interregne, es verifiquen els fenòmens morbosos més variats”. El fenomen que a ell més li cridava l’atenció era el de la “crisi d’autoritat”. Constatava que les classes dominants havien perdut la seva antiga autoritat i ja no actuaven com a guies, però pretenien seguir manant i temia que, si la gent no trobava una nova guia, podia derivar cap a un escepticisme generalitzat. La veritat és que aquest temor ha acabat afectant el mateix marxisme, que fa més de mig segle que es pregunta quin és el nou subjecte revolucionari.

La possible solució

Té tractament aquesta desorientació? Òbviament, la nostra condició d'eruga no ens ho posa fàcil. No sabrem mai si una crisi marca una desaparició o una metamorfosi. I no hi ha hagut mai maneres de saber-ho. Aquest és el món de les coses humanes.

Contaven els antics que quan, cap al 335 aC, una tribu cèltica es va presentar davant Alexandre el Gran, li van assegurar que ells només temien una cosa: que el cel es desplomés sobre els seus caps. D’aquí van prendre Goscinnny i Uderzo la idea que Abraracúrcix, el cap de l’irreductible llogaret gal d’Astèrix i Obèlix, visqués al mateix temps amb el temor que el cel li caigués a sobre del cap i l’esperança que això no passaria precisament l’endemà. A l’ínterim, en comptes de perdre el temps en lamentacions, es dedicava a repartir trompades entre els romans i a cruspír-se uns quants porcs senglars al caliu en companyia dels seus veïns. Per Tutatis! Aquesta és l’actitud!

Gregorio Luri és mestre llicenciat en Ciències de l’Educació i doctor en Filosofia

Estem desorientats?

SUSANA PÉREZ SOLER

“La desorientació es combat amb prudència i pensament crític”

Aquesta periodista i doctora en Comunicació Digital per Blanquerna- Universitat Ramon Llull aconsella poques fonts informatives i de bona qualitat.

LAURA CERA

Estem desorientats?

I tant, estem totalment desorientats i, com bé diu el filòsof Daniel Innerarity, això ens iguala amb els nostres representants polítics. No només estem desorientats els ciutadans, sinó que també ho estan els nostres representants.

La desorientació és provocada per la confusió informativa? L'una provoca l'altra?

Jo diria que sí, que es retroalimenten. En primer lloc, crec que hi té molt a veure la irrupció d'internet, ja que, si ens hi fixem, internet mata els intermediaris, provoca una crisi dels intermediaris. De fet, els periodistes han perdut credibilitat i els usuaris ara poden fer notícies. Qualsevol persona té la possibilitat de fer notícies. Només per posar un exemple, quan estem malalts també tenim la possibilitat de preguntar a Google què és el que ens passa: “Tinc aquest símptomes i aquell altre”... De manera que internet posa en crisi la figura dels professionals com els metges o els professors. Podem arribar a pensar que, si busquem allò que ens interessa saber a la

Viquipèdia o Google, els intermediaris no són necessaris.

Per tant, l'accés lliure a la informació també té perills.

Sí, que tothom pugui fer continguts a internet fa que aquests continguts no hagin de ser necessàriament creïbles. Abans consumíem notícies que elaboraven només els professionals, els periodistes. Ells eren els que tenien el monopoli a l'hora de produir i difondre notícies. Però ara qualsevol ciutadà que tingui connexió a internet i la possibilitat de redactar una notícia la pot difondre a escala global. Això s'agreuja amb el fet que aquesta persona no és professional de la informació i, a més a més, té unes eines per manipular aquesta informació que són molt fàcils de fer servir. Qualsevol persona pot retocar una fotografia amb Photoshop, pot fer un text que sigui fals o pot canviar totalment el context de les fotografies. I això fa, també, que la desinformació circuli com mai.

És curiós que aquesta proliferació de les eines digitals hagi portat al desprestigi

Estem desorientats?

de les professions que vetllen pel dret a la informació...

És conseqüència de la condició humana i del nostre excés de confiança. Un dels biaixos cognitius de la nostra societat és aquest excés de confiança i el fet de poder consultar les coses per nosaltres mateixos a internet. Creiem que ho sabem tot. És a dir, no cal que vagi al metge perquè poso el símptoma a Google i ell ja em diu què tinc, tot i que nosaltres sabem que això és totalment incert. Pots tenir un símptoma i el diagnòstic pot ser un altre de completament diferent. La falsa impressió la genera aquest accés directe a la informació.

Com a estudiosa dels mitjans dels mitjans de comunicació a Twitter i del mite de la comunicació global, creu que podem afirmar que la sobreinformació ens desorienta?

Aquest és un altra dels problemes que tenim: la infodèmia, com la descriuen alguns filòsofs. Una malaltia que es produeix per excés d'informació. Si ens hi fixem, Espanya surt de la dictadura i en un moment donat, cap a la dècada dels setanta o vuitanta o noranta fins i tot, abans de la irrupció d'internet, accedir a la informació era una cosa més aviat complicada, difícil. En primer lloc perquè veníem d'una censura i després perquè si volíem consultar informació ens havíem de desplaçar a les hemeroteques o a les biblioteques. No dic que aquell fos l'escenari ideal, però el que tenim ara tampoc ho és, ja que estem patint la mateixa censura però ara per un excés d'informació. És l'escenari contrari. Estem tan aclaparats d'informació que, si no la sabem buscar bé, ens trobem davant d'aquesta desorientació que comentàvem al principi.

També es parla de *sobreinfoxicació*. Considera que són causes de la desorientació?

Totalment, *infoxicació* és un terme que va adoptar Alfons Cornella, ja fa un temps, per referir-se a l'excés d'informació a internet. Ara, arran de la pandèmia, l'Organització Mundial de la Salut (OMS) s'hi va referir per anomenar el mateix fenomen amb el terme infodèmia. Evidentment, en aquest context es juga una mica amb aquest tema de la pandèmia i la malaltia de la informació o desinformació

“A l'extrem més extrem diríem que la desinformació mata. Avui en dia, això ja és així. L'exemple el tenim als Estats Units, el bressol de la democràcia amb l'assalt al Capitoli del 6 de gener del 2021 en el qual van morir cinc persones”

Quin és o quin hauria de ser el paper de les xarxes socials respecte els mitjans de comunicació?

Les xarxes les hauríem de fer servir com un canal més. Al final, són un aparador en el qual podem ensenyar les notícies del dia. A més, també ens permeten comunicar-nos de manera directa amb els nostres lectors. I aquesta és la part interessant. Que les empreses periodístiques tinguin el bonus de les xarxes socials és ben interessant si tots els periodistes aprofiten aquestes xarxes per informar-se o per contactar amb fonts informatives. Un ús incorrecte de les xarxes socials és quan ens excedim amb continguts no contrastats.

Quin és el paper dels *influencers* enmig d'aquesta desorientació?

El seu paper consisteix a viralitzar la informació dels seus continguts. De manera que, si és un bon contingut, el que viralitzaran serà bo, però, si no ho és, seran còmplices d'aquesta desinformació. Així, els *influencers* haurien de tenir un marc legal igual que el tenen els mitjans de comunicació. És a dir, haurien de tenir un codi deontològic

per tal de difondre la informació un cop ha estat verificada.

Pensa que calen lideratges per recuperar el rumb? Si és que sí, com podem fer-ho?

És important posar-nos a dieta; l'excés sempre és dolent. El meu consell als ciutadans és: poques fonts informatives i de bona qualitat. Igual que amb el menjar. Els aliments de proximitat són millors que no pas el *fast food*. Hauríem de tornar a recuperar la informació a través dels mitjans de comunicació tradicionals o bé a través d'experts en una matèria. Pot coincidir a vegades un *influencer* i un expert en la matèria, però a vegades no. Un *influencer* pot tenir bons dots de comunicació, però la informació que ens dona sovint és errònia. Això ho hem de saber, quan consumim informació. Cal saber qui hi ha al darrere d'aquesta informació: qui n'és l'autor?, és un expert? Aquestes serien unes pautes bastant bàsiques per tornar a tenir una dieta informativa equilibrada.

Quins efectes o conseqüències socials pot provocar aquesta desorientació generalitzada?

A l'extrem més extrem diríem que la desinformació mata. Això, avui en dia, ja és així. No estem dient una cosa que no hagi passat: l'exemple el tenim no en països en vies de desenvolupament, sinó al bressol de la democràcia, als Estats Units. Tots recordarem l'atac al Capitoli del 6 de gener del 2021 en el qual van morir cinc persones i en van resultar ferides centenars. Per què va succeir? Darrere de tot això hi havia una desinformació promoguda per l'aleshores president dels Estats Units, Donald Trump, que no va reconèixer el seu adversari, l'actual president, Joe Biden, i va acusar-lo de manipular el procés electoral. De fet, es va passar un any a Twitter, dia sí dia també, acusant de frau electoral les eleccions que havien de tenir lloc.

També podem trobar exemples d'aquest tipus a escala local?

La premsa de proximitat té més filtres i és més difícil que menteixi o manipular-la. En un petit municipi, tots ens coneixem i, ràpidament, si alguna cosa és mentida, sortirà algú a dir que això no ha estat veritat. Però, tot i això, cal estar sempre alerta.

 QÜESTIONS
ESSENCIALS

IGNASI LLOBERA
**Som alguna
cosa més
que un cos?**

Daniel Dennett (1942, EUA) defensa que l'ésser humà està fet d'una sola substància: el cos. La ment no és cap substància diferent del cos, no és misteriosa ni sobrenatural. Ara bé, Dennett tampoc vol dir que la ment sigui exactament com un dit o un ull, sinó que proposa que la ment sobrevisqui al cos funcionant.

La relació entre el cos i la ment és equiparable a la relació entre el maquinari (*hardware*) i el programari (*software*) d'un ordinador. L'ordinador està fet només de matèria i, quan funciona, dona lloc als programes. Aquests programes no són misteriosos ni sobrenaturals, però tampoc són exactament com el teclat o la pantalla. El programari sobrevisqui al maquinari funcionant, igual com la ment sobrevisqui al cos funcionant.

David Chalmers (1966, Austràlia) defensa que podem estudiar la correlació entre l'experiència del color vermell i l'activitat cerebral: aquest és el "problema fàcil" de la consciència. Per contra, no podem estudiar com és experimentar el color vermell des de la perspectiva d'un altre, ni sabem per què l'activitat cerebral va acompanyada d'una pel·lícula mental que vivim en primera persona. Aquest és el "problema difícil" de la consciència. Aquesta reflexió porta Chalmers a postular que la consciència no és reduïble al cos i proposa que la consciència és una propietat fonamental de l'univers com ara el temps, l'espai o la massa. Per tant, l'ésser humà està compost per dues substàncies diferents: el cos i la consciència.

Amdós autors descarten explicacions sobrenaturals de la consciència o de la ment humanes. Tots dos defensen l'estudi científic de l'ésser humà. Per avançar en aquest camp, la investigació interdisciplinària entre filosofia i ciències naturals promet ser fructífera, i potser ens permetrà resoldre si la consciència és una propietat fonamental de l'univers totalment separada del cos, o si la ment no és res més que el cervell funcionant.

“La relació entre el cos i la ment és equiparable a la relació entre el maquinari (*hardware*) i el programari (*software*) d'un ordinador”

Cos i ànima

Quina és la relació entre aquests dos elements? Són realitats diferenciades, juxtaposades o integrades?

ALBERT BOTTA

Què deu ser el nucli dur de cadascú?

Els problemes de la Filosofia són problemes de llenguatge o hi tenen molt a veure, però el cas és que romanen oberts bo i la diversitat d'enunciats i respostes. Un d'ells és la relació entre cos i ànima, o el problema ment i cervell.

Té l'humà un plus espiritual? Els enterraments prehistòrics es poden interpretar ja en aquest sentit? Les cosmovisions de pobles antics atribueixen sovint un vessant anímic a realitats naturals com rius, muntanyes, o boscos.

Plató presenta l'humà com una unió accidental de cos i d'ànima. En el seu mite del carro alat explica que un genet o auriga intel·ligent mena dos cavalls, un de blanc –que és noble i obedient– i un de negre –que és tot el contrari. En un moment donat, l'auriga en perd el control i, sense ales, cau al món material. En canvi, per Aristòtil, la unió de cos i ànima és substancial; l'ànima és el disseny o forma que organitza o *informa* la matèria. Sant Agustí i Sant Tomàs, respectivament, ho cristianitzen.

Segons Hume no tenim cap percepció pura d'un hipotètic jo, només les sensacions fan pensar en un jo/subjecte, però és un jo situacionat, adjectivat, no pas pur o nu. Fent-se ressò del “penso, *ergo* existeixo” cartesiana, Kant escriu “el jo penso ha de poder acompanyar totes les meves representacions”. És a priori, una condició prèvia o postulat de la facultat de pensar, una mena de subjecte sintàctic (“il·lusió transcendental”) requisit del format del pensar humà.

Popper postula quelcom espiritual en proposar que hi ha tres mons: el món 1 és la realitat material –la coneguem o no–, el món 2 és el de l'activitat mental psíquica –conscient o no–, i el món 3 el dels productes culturals. Ryle titlla el dualisme cartesiana de cos i ànima de “dogma de l'esperit en la màquina”, i ve d'un error mental o confusió “categòrica”, semblant al d'algú que, després de visitar les facultats universitàries, demana “on és la Universitat?”. Quan mori l'últim humà, en subsistirà res espiritual o immaterial?

“Popper postula quelcom espiritual en proposar que hi ha tres mons: la realitat material, l'activitat mental psíquica i els productes culturals”

**SABONS, DETERGENTS
I PRODUCTES DE NETEJA**

**FET A MATARÓ DES DE 1889
LES MARQUES DE QUALITAT
AL SEU SERVEI**

www.codina.es

FELIU
CORREDORIA
D'ASSEGURANCES

Assegurances
amb valor afegit

C/ del Parc, 46.
08302 Mataró
T. 937571739

www.assegurancesfeliu.cat

ELS VALORS DE LES RELIGIONS

La pau entre les rajoles del monestir de Clonard

Fundat el 1896 per l'orde catòlic dels redemptoristes, aquest edifici es troba a Falls Road, a la “frontera” entre el barri catòlic -Catholic Falls- i el barri protestant -Shankill- de Belfast, una de les zones més calentes durant el conflicte nord-irlandès.

MARIA D'OUTREMONT

Amagat entre dos mons, el monestir de Clonard, a l'oest de Belfast, continua essent un símbol de diàleg i reconciliació a Irlanda del Nord. No en va, és un espai on es van posar les bases de l'històric Acord de Divendres Sant del 1998 que va acabar amb l'episodi de The Troubles.

I és que aquesta església redemptorista, construïda el 1911, va tenir un paper crucial en la promoció del diàleg entre els republicans -catòlics proirlandesos- i els unionistes -protestants probritànics-. Tot i això, en veure les parets que separen encara la ciutat entre les seves zones catòliques i protestants, és difícil ignorar el passat violent que ha envoltat l'església durant anys.

El clímax de les tensions polítiques i religioses tenen lloc des del 1969 i fins a finals de la dècada dels vuitanta. Durant aquest anys, la vida a Irlanda del Nord està marcada per una violència extrema entre els grups paramilitars del bàndol catòlic (l'IRA) i el protestant (UVF, UDA). Va ser aquest llunyà 1969, després de la mort de vuit persones (i centenars de ferits) durant la Batalla del Bogside, a la ciutat nord-irlandesa de Derry, quan va començar a cimentar-se el mur que encara avui divideix les dues comunitats.

Durant el conflicte, el Monestir de Clonard no defalleix, sinó que intenta crear grups interreligiosos especialment durant la Setmana de l'Oració per la Unitat dels Cristians (el conflicte el protagonitzen dos grups dividits per la seva adscripció religiosa, tot i que ambdós són cristians). L'any 1981, el monestir es va agermanar amb

l'Església Presbiteriana de Fitz Roy de la Universitat de Queen, portant la torxa del diàleg. Curiosament, encara avui cada dia el monestir té novenes, que atrauen fins a quinze mil persones, entre les quals un bon nombre de protestants.

Però el paper més destacat d'aquesta comunitat va tenir lloc a finals dels vuitanta, quan al Monestir de Clonard, i per iniciativa del sacerdot Alec Reid, s'hi van celebrar les reunions secretes entre el president del Sinn Féin, Gerry Adams, i el líder del Partit Socialdemòcrata i Laborista (SDLP), John Hume. Trobades que van ser la llavor dels acords de pau que van posar punt i final a un conflicte que havia provocat 3.700 víctimes mortals i molt de ressentiment.

EL LLEGAT DE LA COMUNITAT, AVUI

Fins i tot abans dels anys més violents del conflicte, la comunitat de Clonard va promoure una sèrie d'iniciatives -sorprenents- de devoció religiosa. La primera va ser l'establiment de confraries conjuntes per a homes i dones, el 1897. La segona va ser la “Missió als no catòlics”, que va començar el 1948 com a resposta a una consulta d'un jove protestant que volia conèixer la fe catòlica. Aquesta missió es feia els diumenges del mes de novembre de cada any fins que van començar els The Troubles.

HISTÒRIES DE PAU

Estadístiques per a l'esperança

El treball per la pau requereix d'una trajectòria pacífica i pacifista de la humanitat que Hans Rosling atesorava sense cap dubte.

XAVIER GARÍ DE BARBARÀ

Hans Rosling hauria de ser considerat una de les grans figures acadèmiques de la irenologia o estudis de la pau, per la seva innovadora, avançada i esperançada visió de l'estadística sobre dades analítiques mundials. Va néixer a Uppsala, Suècia, el 1948 i es dedicà a la investigació mèdica com a professor de salut internacional a la Karolinska Institutet, però també va cursar estudis d'estadística a la Universitat d'Uppsala i de salut pública al College de Bangalore.

Durant uns anys, va treballar com a oficial mèdic a Nacala (Moçambic), on va estar dues dècades investigant sobre una malaltia paralitzant a les zones més remotes del continent africà, amb resultats sorprenents. Es va dedicar a estudiar amb interès la relació entre les dades de desenvolupament, agricultura, pobresa i salut a l'Àfrica, l'Àsia i Llatinoamèrica, i va arribar a ser conseller de l'Organització Mundial

de la Salut i de l'UNICEF, i un dels fundadors de Metges sense Fronteres a Suècia.

Els seus cursos i recerques sobre salut global el van portar a recollir dades estadístiques amb una visió mundial que va haver de reordenar i estructurar per treure'n el màxim rendiment analític.

Amb el temps, va ser cofundador de la Fundació Gapminder, que va desenvolupar un programa per convertir un dels múltiples llibres que va publicar, amb un títol i subtítol perfectament aclaridors: *Factfulness: el món va millor del que et penses*. Deu raons que fan que no el vegis tal com és. Aquesta gran obra integra moltes estadístiques i una mirada avançada i clarificadora de les dades, i facilita arribar a conclusions ben reeixides: vivim de percepcions que ens fan pensar que el món és decadent i que cada vegada va a pitjor, quan no havíem estat mai en una societat mundial amb nivells de cultura, educació, sanitat i avenços científics, entre d'altres, tan elevats.

El treball per la pau requereix un coneixement històric d'una trajectòria pacífica i pacifista de la humanitat que no sempre es té, però també demana ser conscients del fet que hem avançat molt i per bons camins, malgrat que això no vulgui dir que calgui seguir empenyent. Tenir una visió realista i objectiva ens permetrà viure amb més esperança el futur i, per tant, seguir actius i proactius en el present que tant ens necessita.

EL CONTE

ESTHER ARAGON

Il·lustrat per

ANNA COLL

Apocalipsi

La Maria, encara mig adormida, s'ajupí per acaronar el gat quan recordà de sobte que ja no hi era. Feia sis dies que el cercava sense treva, després que desaparegués durant l'expedició d'escorcoll de la zona nord de l'illa. No podia perdre'l, no podia permetre's el luxe de quedar-se sola i sucumbir a la bogeria. El felí era la seva darrera esperança en l'intent de mantenir el seny en aquella terra inhòspita, últim refugi d'un planeta arrasat per la Guerra Final.

La Maria abandonà les tasques de recollecció d'estrís de construcció i aliments, i va oblidar fins i tot anar a trobar una cova prou aixoplugada de la vista per poder passar l'hivern. Ara la seva prioritat era trobar el gat. Sense ell, res no tenia sentit. Dia rere dia, anava fent camí, mig arraulida entre el fullatge, xiuxiuejant sense parar "gat, gat, on ets? No pots deixar-me. Torna, mixa".

De bon matí estirava el seu cos cansat i caminava aixecada, ja que els éssers monstruosos dormien amb la llum del sol. D'aquesta manera recuperava un xic de flexibilitat en les seves vèrtebres ja malmeses. Altrament, no sabia durant quant de temps més podria desplaçar-se dreta.

A les nits, calia augmentar la prudència, barrejar-se amb la fullaraca, reptar com un llangardaix retret. En la foscor arrossegava el sarró creuat en bandolera, tot carregat amb llavors amb què seduir l'animal extraviat.

Dormia només a estones, cargolada com una bestiola al peu d'algun faig.

La Maria havia anat acceptant amb resignació la pèrdua inexorable dels seus atributs humans. Tal vegada va ser la radiació, o potser l'abandonament progressiu de la seva relació amb els pocs humans que quedaven. No ho sabia del cert. Però no en tenia cap dubte, la transformació essencial ja havia començat. En un primer moment els braços se li aprimaren i creixeren. Ara semblaven fragments oblidats d'una corda vella. Un parell de dies després, les seves mans esdevingueren llargues urpes afilades, la qual cosa li facilità pujar als arbres i collir alguns fruits. Va romandre alerta, a veure si la cosa quedava aquí, però les alteracions continuaren.

Una setmana més tard, ara feia tot just quatre jornades, mentre intentava pentinar-se davant d'un tros de mirall trencat, va descobrir que les ninetes dels seus ulls irradiaven una intensa llum blanca. Els rajos lluents que propagava en línia recta ni tan sols li servien per veure-hi millor.

Estava a punt. No tenia més remei que viure amb el que era, amb el que havia estat sempre i també amb allò que esdevindria en un futur. Reconèixer que encara tenia ànima era tot el que li quedava. Tant se valia quines eren les condicions físiques que havien distingit la seva espècie, i tant li feia si hi havia de renunciar. Només volia sobreviure.

Per això no va estalviar esforços a recuperar el gat, últim habitant que li recordava que, malgrat tot, encara era capaç d'estimar.

IMATGE EN CREIXEMENT

“Diuen que sense les arrels, sense memòria, no tenim identitat. Diuen que l'experiència té la seva pròpia memòria gravada a les arrels. Però compte! Les arrels ens han de fer créixer, però no convertir-se en la nostra presó.”

Miquel Lleixà

El fotògraf Miquel Lleixà publica cada dia al seu compte d'Instagram una instantània on introdueix reflexions adreçades al creixement personal.

La diferència entre tenir una mútua privada o no tenir-ne!

Accedir a tot el quadre
mèdic l'Aliança sense
límits amb preus taxats.

ALIANÇA MATARÓ

Assegurances de salut

www.aliancamataro.com

Plaça de les Tereses, 22. 08302 Mataró

T.937 96 04 75

aliancamataro

Assegurances des de:

26€

per gaudir del
teu dia a dia